

Nordiska studier om brottslighet bland personer med utländsk och inhemsk bakgrund

En kartläggande litteraturöversikt av publicerad forskning och statistik 2005–2019

Brå - kunskapscentrum för rättsväsendet
Myndigheten Brå verkar för att brottsligheten minskar och tryggheten ökar i samhället. Det gör vi genom att ta fram fakta och sprida kunskap om brottslighet, brottsbekämpning och brottsförebyggande arbete, till i första hand regeringen och myndigheter inom rättsväsendet.

© Brottsförebyggande rådet 2019

Författare: Mona Backhans och Petra Sundlöf
Produktion: Brottsförebyggande rådet, Box 1386, 111 93 Stockholm
Telefon 08-527 58 400, e-post info@bra.se, www.bra.se

Nordiska studier om brottslighet bland personer med utländsk och inhemsk bakgrund

En kartläggande litteraturöversikt av
publicerad forskning och statistik 2005–2019

PM

Förord

En huvuduppgift för Brå är att ta fram fakta och sprida kunskap om brottslighet, brottsbekämpning och brottsförebyggande arbete. Den här promemorian är en kartläggande litteraturöversikt där Brå har sammanställt svenska och nordiska kvantitativa studier som berör skillnader i brottslighet mellan personer med inhemsk bakgrund och personer med bakgrund i andra länder samt studier som behandlar särbehandling inom rättskedjan.

Litteraturöversikten bygger på en systematisk genomgång av befintlig litteratur på området från 2005 och framåt. Syftet med översikten är att undersöka omfattningen och karaktären på den forskning och utredningsverksamhet som hittills bedrivits på dessa två områden och att översiktligt sammanfatta resultaten. Genom att systematiskt gå igenom tidigare litteratur kan kunskapsluckor lättare identifieras, vilket i sin tur främjar design och planering av framtida studier.

Författare är Mona Backhans, utredare på Brå och Petra Sundlöf, tidigare utredare på Brå. Promemorian har genomgått vetenskaplig granskning av Sven-Åke Lindgren och Sten-Åke Stenberg.

Stockholm i oktober 2019

Björn Borschos

Tf Generaldirektör

Anna Hansson

Enhetschef

Innehåll

Sammanfattning.....	8
Resultat	9
Inledning.....	12
Bakgrund.....	13
Syfte och avgränsningar.....	15
Metod och material	16
Disposition	18
Svenska studier	19
Studier som undersöker brottslighet	19
Studier som undersöker särbehandling inom rättsväsendet	30
Nordiska studier	36
Studier som undersöker brottslighet	36
Studier som undersöker särbehandling inom rättskedjan	47
Diskussion	49
Brottslighet.....	49
Särbehandling inom rättsväsendet	54
Fördjupning om metodproblem i observationsstudier	55
Referenser	58
Bilageförteckning.....	67
Bilaga 1 Inkluderade svenska studier	68
Bilaga 2 Inkluderade nordiska studier	73

Sammanfattning

Sedan mitten av 1970-talet har ett flertal svenska studier visat att utrikesfödda oftare registrerats för brott i förhållande till sin andel av befolkningen, i jämförelse med personer med svensk bakgrund (för en översikt, se Kardell, 2011). Även i de övriga nordiska länderna Norge, Danmark och Finland finns en överrepresentation av utrikesfödda och deras barn när det gäller såväl misstänkta som dömda för brott.

I den här kartläggande litteraturöversikten sammanställs den svenska och nordiska forskningen från 2005 och framåt om brottslighet bland utrikesfödda och barn till utrikesfödda, samt studier som behandlar särbehandling inom rättskedjan. Syftet är att få en bild av vilken forskning som finns, vad resultaten pekar på och eventuella kunskapsluckor, inför planeringen av nya kvantitativa studier.

Frågeställningar:

- Vilka studier om brottslighet bland personer med utländsk respektive inhemsk bakgrund har publicerats i Sverige och övriga nordiska länder under perioden januari 2005 till och med maj 2019?
- Vilka studier av särbehandling inom rättsväsendet av personer med utländsk bakgrund har publicerats i Sverige och övriga nordiska länder under perioden januari 2005 till och med maj 2019?
- Vilka är de huvudsakliga resultaten av befintliga studier inom respektive område?

Resultat

Sammanfattande tabell för alla inkluderade studier

Land	Brottslighet			Särbehandling inom rättskedjan
	Enkätstudier	Registerstudier	Varav migrationsfaktorer	
Sverige	9	16	4	10
Norge	5	9	3	0
Danmark	9	20	1	1
Finland	1	3	0	1
Island	0	0	0	0
Komparativa	0	3	0	0

Studier om brottslighet

Kartläggningen visar att det finns en stor övervikt av myndighetsrapporter där ambitionen i första hand är att beskriva skillnader i brottslighet mellan grupper eller förändringar över tid, medan det finns färre studier som söker förklara dessa skillnader eller trender. I många studier tar man inte hänsyn till att tidigare brottslighet kan påverka de faktorer man kontrollerar för. Studierna är därmed inte särskilt väl lämpade att besvara frågor om orsaker till överrepresentation i brott. De faktorer man kontrollerar för läggs ofta ihop i block, och man redovisar inte hur mycket var och en betyder för att förklara överrepresentationen. Resultaten kan därför inte enkelt användas för att identifiera åtgärder.

Enbart fyra av 16 svenska registerstudier om brottslighet täcker tidsperioden efter 2010. Nationella enkätstudier om brottsdeltagande som riktar sig till elever i årskurs nio genomförs dock vartannat år (den senaste 2017). Kunskapsläget i Norge och Danmark är relativt gott, även om de flesta studier har en rent beskrivande karaktär. I Danmark finns exempelvis sedan 2007 den årliga rapporten *Invandrere i Danmark*, som förutom brottslighet behandlar utbildning, arbetsmarknadsdeltagande, bidragsförsörjning samt situationen för barn och äldre i gruppen med utländsk bakgrund. I Finland har brottslighet bland personer med utländsk bakgrund inte studerats i samma omfattning som i de övriga tre nordiska länderna. Det hänger sannolikt samman med att invandringen till Finland varit mer begränsad. Inga isländska studier har identifierats.

- Sammanfattningsvis visar svenska studier att *utrikesföddas* överrisk för någon misstanke om brott varierat mellan 2,0 och 2,5 i jämförelse med nivån bland personer med svensk bakgrund, sedan slutet av 1990-talet. Över tid ser överriskerna ut att ha varit som störst runt år 2000. Gruppen utrikesfödda har minskat sin brottslighet, både absolut och i förhållande till referensgruppen, för ett flertal brottstyper.
- Svenskfödda med *två utrikesfödda föräldrar* har en överrisk för någon misstanke om brott på drygt två i jämförelse med nivån bland personer med svensk bakgrund. Om man istället för någon misstanke undersöker antalet misstankar har gruppen klart högre brottslighet än vad utrikesfödda har. Gruppen har ökat sin brottslighet över tid, både absolut och i förhållande till referensgruppen, för en rad brottstyper.

- Överrisken för personer med utländsk bakgrund, både utrikesfödda och barn till utrikesfödda, är högre för grövre brottslighet, speciellt dödligt våld och rån, än den är för exempelvis stöld. Detta är fallet under hela tidsperioden.
- Det finns stora skillnader i brottslighet mellan personer från olika länder. Ju närmare ursprungslandet ligger Sverige geografiskt och ju högre utbildningsnivå och ekonomisk nivå i ursprungslandet, desto lägre brottslighet har gruppen. Detta gäller generellt men med märkbara undantag. Exempelvis har personer som invandrat från Ostasien (även länder med lägre inkomstnivå) låg brottslighet, och i tidigare studier hade nordiska invandrare i Sverige relativt hög brottslighet.
- Norska studier visar att överrepresentationen i brottslighet för utrikesfödda och deras barn ökade från början av 1990-talet fram till år 2000, men sedan millennieskiftet märks en nedåtgående trend. Detta är tydligast för de grupper och ursprungsområden som är mest överrepresenterade.
- Danska studier visar på generellt minskande brottslighet sedan slutet av 1990-talet, samtidigt som överrisken bland personer med utländsk bakgrund varit konstant.
- Även i norska och danska studier är brottsligheten högre hos barn till utrikesfödda än den är hos utrikesfödda.
- De svenska och nordiska studier som frågat elever eller unga vuxna om deras brottsdeltagande visar att sambandet mellan utländsk bakgrund och brottslighet generellt sett är svagt. I flera studier har en tidigare överrepresentation bytts till sin motsats. Gemensamt för många studier är dock att bortfallet är stort och ofta ökande. I de studier där bortfallet särredovisats efter ursprung är bortfallet också betydligt större bland elever med utländskt ursprung. Detta innebär en risk för att resultaten inte är lika representativa som tidigare, eller inte lika representativa för alla grupper.
- En hel del av studierna undersöker enbart män, och i studier där man slagit ihop könen speglar resultaten främst mäns brottslighet, eftersom antalet män som begår brott är betydligt större än antalet kvinnor som gör det.

Den sammantagna bilden av resultaten från de inkluderade studierna är att faktorer som leder till bristande integration – bostadssegrering, låg utbildningsnivå och brist på sysselsättning i form av arbete eller utbildning – även bidrar till högre brottslighet bland personer med utländsk bakgrund.

Även faktorer som krigstrauman, brotts-/konfliktnivån i ursprungslandet, liksom ursprungslandets generella ekonomiska nivå, kan spela en roll för skillnader i brottslighet mellan personer från olika länder. De vanligast inkluderade riskfaktorerna räcker dock inte för att förklara hela överrisken för gruppen med utländsk bakgrund.

Exempelvis har flyktinginvandrare enligt norska studier visat sig ha betydligt högre brottslighet än anhöriginvandrare, medan arbetskraftsinvandrare har låg brottslighet. Skillnaden mellan flyktinginvandrare och övriga invandrare kvarstår efter justering för socioekonomiska och demografiska bakgrundsfaktorer, vilket pekar på att det krävs ytterligare riskfaktorer än dessa för att förklara flyktingars överrisk. En sådan riskfaktor kan vara psykisk ohälsa.

Studier om särbehandling inom rättskedjan

Särbehandling har knappt studerats i övriga nordiska länder, och i Sverige är de flesta studierna publicerade före 2010. Endast tre av studierna har ett data-material som täcker tidsperioden efter 2010.

De svenska studier som undersökt särbehandling inom rättskedjan visar att det för personer med utländsk bakgrund kan finnas en högre risk att dömas till fängelse vid en lagföring. I de flesta studier har man dock i mindre utsträckning kontrollerat för aspekter som påverkar bevisvärderingen och brottets straffvärde.

För att få en bättre bild av om personer med utländsk bakgrund i dagsläget särbehandlas inom rättsväsendet eller ej, behövs studier på fler brottstyper och där man lagt sig vinn om att jämföra brott som i allt väsentligt är lika, genom att exempelvis studera anmälan, förundersökning och domslut.

necki, 2014). Det skulle kunna leda till att de hittar alternativa sätt (medel) att nå de etablerade målen, exempelvis genom kriminella handlingar för att uppnå en ekonomisk status som liknar det omgivande samhällets. Barn till utrikesfödda kan antas ha samma livsmål som barn till inrikesfödda. Möjligheterna att uppnå dessa mål är dock ofta mer begränsade för barn till utrikesfödda föräldrar, än för barn vars föräldrar är födda i Sverige.

Hirschis *kontrollteori* utgår i korthet från antagandet att människor avhålls från att begå brott genom styrkan i de sociala band de har till samhället de lever i. Sociala band, som anknytning till föräldrar och skola, investering i konforma livsmål, delaktighet i konventionella aktiviteter och positiva attityder till samhällets institutioner avhåller personer från att begå brott genom att de knyter personerna till samhället. Ju starkare anknytning, desto mer har man att förlora på att bryta mot regler och begå brott (Hirschi, 1969). Utrikesfödda som invandrat till Sverige kan antas ha en svagare anknytning till det svenska samhället jämfört med personer som är födda och uppvuxna i Sverige, och har därmed mindre att förlora på att begå brott. Bristen på sociala band och social kontroll kan vara särskilt negativt för unga män som saknar familj i Sverige.

Kriminologen Torsten Sellin lanserade på slutet av 1930-talet *kulturkonfliktteorin* (1938). Kulturkonflikter kan delas upp i primära och sekundära konflikter. Primära kulturkonflikter inträffar när normer och värderingar skiljer sig mellan ursprungslandet och mottagarlandet. Om dessa normer är kodifierade i lag (kan exempelvis gälla familjerätt) finns en risk att individen bryter mot lagen om denne håller fast vid de normer som gällde i ursprungslandet. Ett typexempel är hedersrelaterade brott, ett motiv som i många länder innebär strafflindring eller kan leda till total strafffrihet, även om det under de senaste åren, till exempel i Pakistan, införts lagändringar med syfte att värna mänskliga rättigheter och förändra hedersnormer (Luopajarvi, 2004; National Assembly of Pakistan, 2016). En sekundär konflikt kan uppstå om segregering och bristande integration bidrar till att subgrupper i samhället skiljer sig starkt från de värderingar som gäller i samhället generellt. När det gäller brottsaktiva ungdomar med utländsk bakgrund kan man tänka sig att dessa befinner sig i konflikt inte bara med samhällets normer, utan också med de normer som föräldragenerationen står för (Beckley, 2015). En föräldrageneration vars auktoritet kan vara försvagad av låg status, okunskap om samhället och bristande språkkunskaper, som gör dem beroende av sina barn vid samhällskontakter.

Empiriskt kan möjliga riskfaktorer delas upp i pre-migrationsfaktorer, migrationsfaktorer och post-migrationsfaktorer (Hollander, 2013). Till pre-migrationsfaktorer på individnivå hör exempelvis personens utbildning och socioekonomiska status i ursprungslandet, liksom erfarenheter av krig och förtryck. Andra pre-migrationsfaktorer är exempelvis ursprungslandets generella brottsnivå, ekonomiska utveckling och övergripande värderingar, liksom eventuell förekomst av diktatur eller brist på en utvecklad rättsstat. Till migrationsfaktorer hör erfarenheter av flykt, alternativt valet att bosätta sig i ett nytt land på grund av exempelvis arbete eller studier. Post-migrationsfaktorer som är specifika för utrikesfödda är exempelvis språkkunskaper, ålder vid invandring, erfarenhet av eventuell asylprocess, anpassnings- och etableringsproblem samt upplevd och faktisk diskriminering. Vissa av dessa faktorer kan ses som oberoende av varandra, medan andra ingår i en kausal kedja. Exempelvis tidigare utbildning och språkkunskaper bör starkt påverka möjligheten till etablering i det nya landet, och därmed den socioekonomiska statusen i vid mening. På samma vis kan trauman under tiden på flykt, liksom

Tabell 2.3 Samband (relativ risk) mellan svensk och utländsk bakgrund och någon misstanke om brott 1997–2001 (15–51 år). Ojusterade respektive justerade resultat.

	1997–2001	
	Ojusterat	Justerat
Svensk bakgrund	1	1
Utrikesfödd	2,5	2,1
Båda föräldrarna utrikesfödda	2,0	1,5
Ena föräldern utrikesfödd	1,4	1,3

Källa: Brå 2005:17.

Kardell och Martens (2013) har undersökt samma tidsperiod som Brå men lagt till utfallet antalet misstankar under tidsperioden. Den ojusterade överrisken för antal misstankar per 1 000 personer är något lägre för utrikesfödda (OR 2,3) än för personer vars båda föräldrar är utrikesfödda (OR 2,6). Efter justering för ålder, kön och utbildning har båda grupperna dubbelt så hög risk som personer med svensk bakgrund. Antalet misstankar per misstänkt är störst bland barn till utrikesfödda, och minst bland utrikesfödda, det vill säga även mindre än för personer med svensk bakgrund.

Tabell 2.4 Samband (oddskvot) mellan svensk och utländsk bakgrund och antal misstankar om brott, samt antal misstankar per misstänkt 1997–2001, 15–51 år. Ojusterade respektive justerade resultat.

	Antal misstankar		Antal misstankar per misstänkt	
	Ojusterat	Justerat	Ojusterat	Justerat
Svensk bakgrund	1	1	5,4	5,4
Utrikesfödd	2,3	2,0	4,9	4,5
Båda föräldrarna utrikesfödd	2,6	2,0	7,0	6,5
Ena föräldern utrikesfödd	1,7	1,6	6,5	6,2

Källa: Kardell och Martens (2013). Uträknad oddskvot baserad på rapporterade resultat (antal misstankar per 1 000 personer).

Kardell och Carlsson (2009) har undersökt misstankar och lagföringar 2003 samt lagföringar 2005. Även denna studie utgår ifrån totalbefolkningen för åldrarna 15–54 (enbart 2003) respektive 15–79 år (2003 och 2005). Analyserna av misstankar 2003, justerat för kön och ålder, bekräftar bilden att utrikesfödda har högre överrisker än barn till utrikesfödda om man ser till förekomst av *någon misstanke*. Men när man undersöker enbart de misstankar som lett till åtalsunderlåtelse, strafföreläggande eller åtal ("uppklarade" misstankar) har barn till utrikesfödda högre överrisker än utrikesfödda i åldersgruppen 15–54 år. I åldersgruppen 15–79 år är dock överrisken densamma i båda grupperna (RR cirka 2,5).

För lagföringar finns endast små skillnader mellan utrikesfödda och barn till utrikesfödda 2003; de utrikesfödda har något högre överrisk. År 2005 har istället barn till utrikesfödda en högre överrisk (RR 2,4) än utrikesfödda (RR

1,9) efter justering för kön och ålder. Resultaten som gäller lagföringar påverkas mycket marginellt av om man undersöker andelen lagförda eller antalet lagföringar (visas ej).

Tabell 2.5 Samband (relativ risk) mellan svensk och utländsk bakgrund och misstanke om brott (2003) respektive lagföring (2003 och 2005). Justerat för kön och ålder.

Utfall	Misstanke	Uppklarad misstanke*	Uppklarad misstanke*	Lagföring	Lagföring
År	2003	2003	2003	2003	2005
Ålder	15–79	15–54	15–79	15–79	15–79
Svensk bakgrund	1	1	1	1	1
Utrikesfödd	2,7	2,1	2,5	2,3	1,9
Båda föräldrarna utrikesfödda	2,2	2,5	2,4	2,1	2,4

Källa: Kardell och Carlsson (2009) * Som lett till åtalsunderlåtelse, straffreläggande eller åtal

Bäckman m.fl. (2013) har undersökt brottslighet bland ungdomar (15–19 år) i fyra födelsekohorter (födda 1965, 1975, 1980 och 1985). Utfallet är antal lagföringar, och totalt består urvalet av 439 736 personer. Ojusterade resultat visar att andelen som lagförts bland flickor med utländsk bakgrund (utrikesfödd eller båda föräldrarna utrikesfödda) är 1,8 gånger större än bland flickor med svensk bakgrund i den första kohorten (7 % mot 4 %). Överrisken sjunker sedan över tid och är 1,4 för flickor födda 1985 (8 % mot 6 %). För pojkar ses motsatt utveckling. I början av tidsperioden har pojkar med utländsk bakgrund 1,4 gånger större andel med en lagföring (28 % mot 21 %) jämfört med pojkar med svensk bakgrund. För de födda 1985 är skillnaden 1,8 (23 % mot 13 %). Resultaten presenteras också justerat för kön, uppväxtfamiljens disponibla inkomst, ekonomiskt bistånd, familjesituation (sammanboende föräldrar, ensamstående förälder eller ”annat”), förälder frihetsberövad och betyg i årskurs 9. I regressionsanalysen har alltså pojkar och flickor slagits ihop. Resultaten (inkluderar 1975, 1980 och 1985) visar att efter justering för samtliga bakgrundsfaktorer är överrisken lika hög för alla födelsekohorter (OR 1,6).

Hällsten m.fl. (2013) analyserar också en yngre åldersgrupp (15–31 år). Urvalet består av alla (63 000 personer) som gick ut grundskolan mellan 1990–1993, med en uppföljningsperiod fram till år 2005. Män och kvinnor redovisas separat. De utrikesfödda i studien har invandrat före 12 års ålder. Resultaten presenteras i tre modeller: justerat enbart för ålder, justerat för ålder och en rad familjefaktorer 1990 (föräldrars utbildning, disponibel hushållsinkomst, mors ålder vid födelsen, antal syskon i olika ålder, samt om föräldrarna är sammanboende eller separerade), samt justerat för ålder, familjefaktorer och områdesfaktorer (bostadsområde). Analyser har gjorts både för brottsmisstankar, lagföringar samt fängelsedomar under tidsperioden. Resultaten presenteras som den relativa skillnaden mellan den studerade gruppen och referensgruppen svensk bakgrund (minst en förälder född i Sverige). Tolkningen (procentuell skillnad) innebär att resultaten kan jämföras med relativa risker.

Migrationsfaktorer

Beckley (2013) har undersökt sambandet mellan krig i hemlandet och misstanke om våldsbrottslighet i Sverige. Datamaterialet består av 26 000 utrikesfödda män i åldern 16–29 år som var boende i Stockholms län under åren 1996–2003. Varje person bidrar med i snitt fem observationer (personår). Utfallet var någon misstanke om våldsbrott (mord, våldtäkt, rån och grov misshandel) under samma tidsperiod. Forskaren gjorde också en analys av egendomsbrott (inbrott, stöld av motorfordon och vapenstöld) för att kontrollera hur känsliga resultaten var för typ av brott. Två exponeringar studeras: att personen varit i hemlandet under pågående krig, samt antal år med krig i hemlandet under en tidigare tidsperiod (1946–1975). I analyserna justeras för HDI (human development index²) i ursprungslandet året för migration, ålder, utbildning, familjesituation, disponibel hushållsinkomst, antal år i Sverige samt ursprungsland. Tidsvarianta faktorer (som kan förändras över tid) mäts årligen. Ojusterade analyser visar att de män som exponerats för krig (54 % av urvalet) hade en större andel misstänkta för våldsbrott. Andelen misstänkta var dock liten (1,8 % för exponerade mot 1,2 % för ej exponerade). Män som misstänkts för våldsbrott hade i genomsnitt något fler antal år med krig i hemlandet än de som inte misstänkts (3,8 år mot 3,5 år) men det positiva sambandet kvarstod inte efter justering. Efter justering har män som exponerats för krig fortfarande en 1,4 gånger större sannolikhet att vara misstänkta för våldsbrott, medan det inte fanns något samband med egendomsbrott.

I en annan studie undersöker Beckley (2015a) sambandet mellan ålder vid invandring och ungdomsbrottslighet, när hänsyn tas till familjefaktorer. Datamaterialet bestod av 15 567 män i åldern 16–20 år som var utrikesfödda eller barn till utrikesfödda och boende i Stockholms län 1990–2003. Ålder vid invandring varierade alltså mellan 0 och 15 år. Jämförelsegrupp är i denna studie annat manligt syskon som bor i samma hushåll. Genom att jämföra syskon kan man fånga även icke observerbara familjefaktorer, det vill säga alla sådana faktorer som är gemensamma för syskon som växt upp i samma hushåll men som inte är tillgängliga och inkluderade (observerbara) i studien. Utfallet är någon misstanke om grov brottslighet (brott mot liv och hälsa, brott mot frihet och frid, sexualbrott, allvarliga egendomsbrott) före 20 års ålder. Av personerna i urvalet hade 26 procent varit misstänkta för sådan brottslighet. I alla modeller justerades för observerbara familjefaktorer (mors ålder vid födseln, antal syskon med samma mor, förstfödd/ej förstfödd, disponibel hushållsinkomst samt år med ekonomiskt bistånd) samt områdesfaktorer (andel utrikesfödda och andel födda i samma land som urvalspersonen, samt ett sammanfattande index på områdets socioekonomiska status). Före justering för icke observerbara familjefaktorer fanns en svag kurvilinear effekt av ålder vid invandring, med högst risk vid 4 års ålder vid invandring (samt lägre före och efter fyra års ålder). Efter kontroll för icke observerbara familjefaktorer försvann denna effekt. Syskon som invandrat vid olika ålder har alltså samma risk.

---

² HDI är ett sammanfattande mått som inkluderar landets medellivslängd, utbildningslängd (medelvärde för 25-åringar samt förväntad utbildningslängd för förstaårselever) samt bruttonationalinkomst per capita (logaritmerad).

Den tredje studien av Beckley (2015b) behandlar olika aspekter av integrering genom att undersöka betydelsen av svenskt medborgarskap samt hur lätt eller svårt det är att få svenskt medborgarskap baserat på var i världen man är född (uppdelat på 10 regioner). I studien undersöks eventuell avskräckande effekt av hotet om utvisning, utifrån hypotesen att lågt HDI i hemlandet skulle medföra en lägre brottslighet, på grund av hotet om utvisning vid brottslighet. Datamaterialet består av 21 000 män i åldern 16–29 år, som var utrikesfödda eller barn till utrikesfödda och boende i Stockholms län åren 1990–2003. Utfallet är misstanke om grov brottslighet (mord och mordförsök, grov misshandel, rån, allvarligt sexualbrott, inbrott, bilstöld samt vapenstöld) samt antal misstankar under samma tidsperiod. Resultaten presenteras justerade för disponibel hushållsinkomst, utbildning, civilstånd och områdesfaktorer (andel arbetslösa, andel familjer med ensamstående mödrar samt andel personer med ekonomiskt bistånd). För antal misstankar kontrollerades också för om det första brottet var grovt, ålder vid första misstanke samt antal exponeringsår, där tid i fängelse räknades bort.

Medborgarskap reducerade generellt risken för någon misstanke (hasardkvot, HR 0,7) samt antalet misstankar (RR 0,7) och skillnaden i brottslighet beroende på medborgarskap var särskilt stor för personer som var födda i Sverige³. Det fanns dock inget samband mellan medborgarskap och misstanke om brott för personer som var födda i Afrika, Asien eller Europa utom EU. För de som var utländska medborgare var överrisken för misstanke särskilt hög för personer från övriga nordiska länder, som alltså enkelt kan bli medborgare. Lägst risk hade personer från övriga Europa. Högt HDI i hemlandet hade ett samband med lägre risk för någon misstanke (HR 0,7). Vare sig region eller HDI i hemlandet hade något samband med antalet misstankar. Totalt sett gav resultaten litet stöd för att antingen integrering genom medborgarskap eller avskräckning genom hot om utvisning skulle påverka sannolikheten för brott.

Grönqvist m.fl. (2015) har undersökt betydelsen av segregering, genom att utnyttja den kvasi-randomiserade fördelningen av nyanlända på olika geografiska områden som genomfördes under åren 1985–1994. *Hela Sverige*-strategin innebar att nyanlända inte själva fick välja var de skulle bosätta sig, utan de fördelades mellan kommunerna mer eller mindre slumpmässigt, det vill säga kommunerna hade mycket begränsad information om familjerna. Studien har undersökt barn till flyktingar som var 7–14 år vid invandring, och dessas brottslighet har följs från 15 till 26 års ålder. Den oberoende variabeln är segregering mätt som andelen flyktinginvandrare i bostadsområdet, och analysen kontrollerar för andra områdesfaktorer (andel unga [15–26 år], andel högutbildade, andel familjer i relativ fattigdom, andel lagförda unga och förekomst av polisstation) samt individ- och familjefaktorer (ålder, föräldrarnas ålder, föräldrarnas utbildningsnivå, antal syskon och föräldrars civilstånd) året för bosättning. I analysen jämförs personer inom samma kommun som bosatte sig i olika bostadsområden. Resultaten visar att en stor andel flyktingar i bostadsområdet ökar risken för män att lagföras för narkotikarelaterad brottslighet, men ökar inte risken för övriga brottstyper. Om andelen flykting-

---

³ Om ingen av föräldrarna är svensk medborgare blir barnet inte automatiskt svensk medborgare vid födseln.

ar dubbleras ökar andelen lagförda för narkotikabrott med 1,3 procentenheter (genomsnittet för gruppen är 9 %). Även risken för ett fängelsestraff ökar. För flickor finns inga skillnader beroende på segregering. Subanalyser visar vidare att effekten är begränsad till pojkar med lågutbildade föräldrar.

Studier som undersöker särbehandling inom rättsväsendet

De studier som handlar om särbehandling inom rättsväsendet redovisas utifrån rättskedjans logiska följd, det vill säga från anmälan, via olika ingripanden, åtal, lagföring samt val av påföljd.

Brottsanmälningar

En studie har undersökt om anmälningsbenägenheten påverkas av om en identifierad gärningsperson har svensk eller utländsk bakgrund (Dahlbäck, 2009). Analyserna bygger på en enkätstudie där knappt 14 000 personer tillfrågats om brottsutsatthet under de senaste fem åren (högst två brott fick rapporteras). Svarefrekvensen var 54 procent, och de svarande rapporterade totalt 1 090 brottsfall. Av dessa fanns en identitet på förövaren i 715 fall. De svarande fick själva definiera utländsk respektive svensk bakgrund. I genomsnitt anmäldes 67 procent av brotten. Av de identifierade förövarna (oavsett om brottet anmäls eller ej) hade 44–45 procent utländsk bakgrund, enligt respondenten. Detta motsvarar den andel misstänkta med utländsk bakgrund som Brå rapporterar i 2005:17. Resultaten presenteras justerade för brottsoffrets ursprung, om gärningspersonen är bekant, brottets allvarlighet, möjligheterna för offret att få kompensation för den skada som brottet orsakade, förövarens kön och ålder, polisens gripande av förövaren samt total brottsutsatthet.

För våldsbrott var sannolikheten för anmälan drygt dubbelt så stor om förövaren hade utländsk bakgrund (OR 2,3). Om brottsoffret själv har utländsk bakgrund är överrisken ännu högre. Särskilt i fall där gärningsperson och offer inte är bekanta är anmälningsbenägenheten hög bland de med utländsk bakgrund om gärningspersonen uppfattas som utländsk (OR 17,3). Kvinnor är mer benägna att anmäla personer med utländsk bakgrund (OR 4,8) än män (OR 1,5, ej signifikant). Antalet fall av övriga brott är så litet att signifikanta resultat inte uppnås, men tendensen är liknande. De här redovisade regressionsanalyserna bygger bara på brott som inträffat för mindre än två år sedan (N 231). Analyser av brott som inträffat 2–3 år tillbaka i tiden ger liknande resultat men sambandet är svagare. För brott som inträffat 4–5 år tillbaka i tiden är anmälningsbenägenheten högre om gärningspersonen har svensk bakgrund. En tänkbar förklaring som författaren för fram är att de senare brotten tenderar att vara mindre allvarliga än de som ligger längre tillbaka i tiden (en minneseffekt) och att diskriminering spelar en större roll för anmälningsbenägenheten vid mindre allvarliga än mer allvarliga brott.

Pettersson (2005) har studerat polisingripanden vid misstanke om ringa narkotikabrott (eget bruk). Datamaterialet består av alla anmälningar om eget bruk i Stockholm år 2000 (N 747). De utfall som studeras är om den misstänkta personen är narkotikapåverkad, har kroppsvisiterats, samt om personen har narkotika på sig. Justering har gjorts för ålder, kön, utbildningsnivå, förvärvsarbete, arbetslöshet, ekonomiskt bistånd samt om personen är tidigare

känd för polisen. Resultaten visar att de misstänkta visade sig vara narkotikapåverkade i lika stor utsträckning oavsett bakgrund. De med utomeuropeisk bakgrund (född/medborgare i utomeuropeiskt land eller med minst en förälder född i ett utomeuropeiskt land) hade dock en högre risk att bli kroppsvisiterade (OR 1,6 efter full justering). Överrisken påverkas marginellt av justering för olika kontrollfaktorer. Bland dem som kroppsvisiterats var det något färre av dem med utomeuropeisk bakgrund som hade narkotika på sig (48 %) jämfört med dem med svensk bakgrund (53 %). Vid en uppdelning av de misstänkta efter ålder visas att denna skillnad främst gäller personer som är 30 år eller äldre. Inga skillnader framkom mellan personer med europeisk och svensk bakgrund.

Tabell 2.8. Sambandet (oddskvot) mellan svensk och utländsk bakgrund och "upplärade misstankar" (åtal, åtalsunderlåtelse, strafföreläggande) bland misstänkta för brott 2003. Män och kvinnor i åldern 16 år eller äldre. Justerat för kön och ålder.

Ursprung	Svensk- eller utrikesfödd	Oddsquot
Sverige	Svenskfödd	1
Norden	Svenskfödd	1,1*
	Utrikesfödd	1,1*
OECD/Europa	Svenskfödd	1,0
	Utrikesfödd	0,7*
Central- och Östeuropa	Svenskfödd	1,0
	Utrikesfödd	0,7*
Afrika söder om Sahara	Svenskfödd	0,9
	Utrikesfödd	0,6*
Latinamerika och Karibien	Svenskfödd	0,9
	Utrikesfödd	0,9*
Asien och Stilla havsområdet	Svenskfödd	0,8*
	Utrikesfödd	0,7*
Mellanöstern, Nordafrika och Turkiet	Svenskfödd	0,8*
	Utrikesfödd	0,5*

* Signifikanta resultat

Från misstanke till lagföring

I SOU 2006:30 redovisas kvantitativa analyser av två datamaterial. Det ena gäller alla skäligen misstänkta personer under 2003 som är 16 år eller äldre och folkbokförda i Sverige, vilket omfattar totalt 317 250 brottsmisstankar (Kardell, 2006). Utfall är "upplärade misstankar" (misstankar som lett till åtalsunderlåtelse, strafföreläggande eller åtal). I alla analyser kontrolleras för kön och ålder. För vissa analyser presenteras resultat efter ytterligare justering (inkomst, socialbidrag, utbildning) i bilaga. Dessa ytterligare justeringar har dock ingen betydelse för resultaten. Resultaten visar att för misstänka som är utrikesfödda, Norden undantaget, går misstanken mer sällan vidare till åtalsunderlåtelse, strafföreläggande eller åtal, jämfört med misstänkta med svensk bakgrund. Underrisken är större för utrikesfödda än för barn till utrikesfödda från samma ursprungsområde. De brottstyper där skillnaden är störst är brott

mot frihet och frid samt trafikbrott (OR 0,6 för utrikesfödda utomeuropéer). Signifikanta överrisker finns för personer med bakgrund inom övriga Europa/OECD som är misstänkta för bedrägeribrott (OR 1,4).

Den andra analysen gäller alla anmälningar för grovt sexualbrott åren 1998–2000 (N 497) och grov misshandel år 1999 i Göteborg, i centrala Malmö och i Stockholms stad (N 651), samt alla anmälningar om eget bruk av narkotika i Stockholm år 2000 (N 747) (Pettersson, 2006). Utfall är olika typer av ingripande (misstänkt förhörd, anhållen eller häktad, förundersökning nedlagd). I alla modeller justeras för ålder, grad av våldsanvändning (ej narkotikabrott) samt tidigare lagföringar. Ytterligare justering görs för kön, bekantskap mellan offer och misstänkt (ej narkotikabrott), samt ekonomiskt bistånd under året. För misstanke om våldtäkt finns inga skillnader mellan personer med svensk respektive utländsk bakgrund (utrikesfödd/medborgare i annat land, eller har minst en utrikesfödd förälder) vad gäller grad av ingripande. För misstanke om misshandel läggs förundersökningen oftare ner om den misstänkte har utomeuropeisk bakgrund. Personer med europeisk bakgrund förhörs mindre ofta. Det finns däremot inga skillnader i risken att anhållas eller häktas beroende på ursprung. Vad gäller misstanke om narkotikabrott finns inga signifikanta skillnader mellan personer med svensk respektive utländsk bakgrund.

Kardell och Bergqvist (2009) har specialstuderat ekonomisk brottslighet (kriminalitet som har ekonomisk vinning som motiv och som begås inom ramen för näringsverksamhet, inklusive tillfällig näringsverksamhet, som inte i sig är kriminaliserad) som hanteras av Ekobrottsmyndigheten respektive den reguljära polisen. Studien bygger på data från 2003 och omfattar totalt cirka 3 600 misstankar. I studien kontrolleras för en rad individfaktorer, men inga faktorer som rör brottet i sig. Resultaten visar att för de brottsmisstankar som hanterades av den reguljära polisen var det marginellt lägre risk att misstanken ledde till åtal, strafföreläggande eller åtalsunderlåtelse för de med utländsk bakgrund. För de misstankar som hanterades av Ekobrottsmyndigheten hade misstänkta med utländsk bakgrund (utrikesfödd eller minst en förälder utrikesfödd) en högre risk för att ärendet ledde till en upplärd misstanke (OR cirka 1,3 för de med europeisk bakgrund och OR 3,0 för svenskfödda med utomeuropeisk bakgrund), förutom för gruppen utomeuropeiskt födda, där det var en marginellt lägre risk (OR 0,9).

Brå har i en studie av skäligen misstänkta för våldtäkt under 2016 (Brå 2019:9) undersökt om den misstänktes ursprung påverkar risken att bli åtalad eller dömd för brottet. Datamaterialet består av 2 081 misstänkta. En närmare analys av 502 ärenden har också gjorts, för att undersöka om det finns faktorer som rör brottets karaktär som kan förklara eventuella skillnader. Deskriptiva analyser visar att 54 procent av de misstänkta har utländsk bakgrund (utrikesfödda eller svenskfödda med två utrikesfödda föräldrar). Av de med svensk bakgrund åtalas bara 9 procent, och knappt 60 procent av dessa fälls för våldtäkt. Av de med utländsk bakgrund åtalas 13 procent, och 65 procent fälls för brottet. Att personer med utländsk bakgrund oftare åtalas skiljer sig från resultaten i tidigare studier.

En djupare analys av brottsanmälan och förundersökningarna visar att faktorer som ökar sannolikheten för åtal är mer vanliga i ärenden där den misstänkte har utländsk bakgrund. Det är exempelvis vanligare att anmälan skett samma dag som brottet, att anmälan innehåller mer än ett brott, en utförlig gärningsbeskrivning med våldsinslag, samt att offer och gärningsman inte är bekanta. Faktorer som minskar sannolikheten för åtal (sen anmälan och så

kallade uppragningsvåldtäkter) är samtidigt mindre vanliga i ärenden där den misstänkte har utländsk bakgrund. Det är också vanligare att det finns dokumenterade skador samt teknisk bevisning. När varje ärende bevisvärderas visar analysen att i fall som gått till åtal är bevisläget detsamma oberoende av den misstänktes ursprung. Frågan om personer med utländsk bakgrund utreds mer grundligt får ett visst stöd, eftersom antalet utredningsinsatser skiljer sig signifikant mellan grupperna. I genomsnitt görs 7,5 utredningsinsatser om den misstänkte har svensk bakgrund, och 11,4 utredningsinsatser om den misstänkte har utländsk bakgrund. En del av detta skulle kunna bero på att de anmälningar som rör personer med svensk bakgrund har ett sämre bevisläge från början. Även efter justering för faktorer som rör brottets karaktär kvarstår dock en skillnad motsvarande två utredningsinsatser mer per person när den misstänkte har utländsk bakgrund.

Lainpelto och Bisso (2019) har i en studie låtit 354 nämndemän och domare bedöma en misstänkts trovärdighet, genom att de fick titta på ett videospelat polisförhör med skådespelare, där den som förhördes hade ”synlig” svensk eller utländsk bakgrund. Förhöret byggde på ett autentiskt fall av sexuellt ofredande, och respondenterna valdes slumpvis in i två grupper som fick se den ena eller den andra versionen av förhöret. De respondenter som bedömde en misstänkt med utländsk bakgrund tyckte oftare att denne var mindre trovärdig och mindre tillförlitlig, och angav oftare att de skulle döma personen (87 % mot 62 %). Skillnaderna var större för nämndemän än för domare. Antalet medverkande domare var dock litet (N 34).

I studien granskades också alla tingsrättsavgöranden avseende brottet sexuellt ofredande 2013, 2015 och 2017. Resultaten visade att det 2013 och 2015 inte fanns någon skillnad i andel dömda beroende på ursprung. År 2017 dömdes dock betydligt fler av de med utländsk bakgrund (97 %) än de med svensk bakgrund (72 %).⁴ Av 113 åtalpunkter 2017 rörde 65 procent ungdomar med utländsk bakgrund, och av dessa var en stor andel nyanlända, vilket inte var fallet tidigare år. En analys av domskälen visar att i fallen med en utländsk misstänkt var offer och gärningsman oftast obekanta sedan tidigare (63 %) och brottet hade ofta begåtts i offentlig miljö. I fallen med en svensk misstänkt hade brottet ofta begåtts via sociala medier, varför skriftlig och teknisk bevisning fanns, i skolmiljö eller i den målsägandes hem. Denna bild stöds av Polismyndighetens Nationella operativa avdelnings lägesbild över sexuella ofredanden (2016). I rapporten görs ingen systematisk genomgång av alla anmälningar med avseende på misstänkts ursprung. Dock framträder samma mönster, med en stor andel svenska medborgare vid ofredande via sociala medier, och en stor andel utländska medborgare vid ofredande i offentliga miljöer. Lainpelto och Bissos studie innehåller också en kvalitativ granskning av domskäl där den misstänkte har utländsk härkomst, men denna granskning redovisas inte här, eftersom den saknar en jämförelsegrupp av personer med svensk bakgrund.

---

⁴ Utländsk bakgrund definieras som utrikesfödd eller svenskfödd med två utrikesfödda föräldrar.

Val av påföljd

Kardell (2006) analyserar risken att dömas till fängelse vid en lagföring. Data-materialet består av alla lagföringar i tingsrätt under 2003 i Sverige (N 51 380). I analyserna justeras för kön, ålder och tidigare lagföringar. Resultaten visar att personer med ursprung från övriga Europa/OECD, oavsett om de är födda i Sverige eller ej, har en svagt ökad risk att dömas till fängelse. Utrikesfödda från länder utom Europa har en marginellt lägre risk. Det finns dock skillnader mellan olika brottstyper. När det gäller brott mot liv och hälsa samt frihet och frid har alla grupper med utländsk bakgrund, utom svenskfödda med utomeuropeiskt ursprung, överrisker för att dömas till fängelse. Vid tillgreppsbrott samt trafikbrott har personer som är födda i ett utomeuropeiskt land en lägre risk att dömas till fängelse. Ytterligare justering för socioekonomisk position förändrar inte resultaten.

Tabell 2.9. Sambandet (oddskvot) mellan svensk och utländsk bakgrund och påföljd fängelse bland lagförda för brott 2003. Män och kvinnor 16 år eller äldre. Justerat för kön, ålder och tidigare lagföring.

Brottstyp	Svensk	Europa/OECD		Utomeuropeisk	
		Svenskfödd	Utrikesfödd	Svenskfödd	Utrikesfödd
Totalt	1	1,2*	1,2*	1,0	0,9*
Liv och hälsa	1	1,3*	1,4*	1,1	1,4*
Frihet och frid	1	1,8*	2,2*	1,3	2,4*
Sexualbrott	1	1,0	1,0	5	1,7
Tillgrepp	1	1,2*	0,9	0,9	0,8*
Bedrägeri	1	1,3*	1,3	0,8	0,8
Skadegörelse	1	1,2	1,9	0	0,4
Mot allmän verksamhet	1	1,2	1,5*	1,2	1,4*
Trafikbrott	1	1,1	1,1	0,8	0,4*
Narkotika	1	1,0	1,5*	1,2	1,5*
Övrigt	1	1,3*	1,5*	0,9	1,1

Källa: Kardell (2006). *Signifikanta resultat.

En analys av en mindre population (dömda till villkorlig dom, skyddstillsyn eller fängelse) visar att överriskerna generellt är något högre för fängelsestraff över ett år samt över 18 månader (alla brottstyper sammanslagna). Personer med utomeuropeisk bakgrund har överrisker på cirka två, oavsett om de är födda i Sverige eller ej.

Även Pettersson (2006) har undersökt risken att dömas till fängelse, för brottstyperna grovt sexualbrott och grov misshandel. I analysen inkluderas endast domar som lett till fällande dom (N 212). De allra grövsta brotten (som försök till dråp) är här exkluderade. I analysen justeras för brottstyp, eventuell tidigare fängelsedom, ålder, antal brott i domen, samt eventuell bekantskap mellan offer och gärningsman. Resultaten visar att personer med utomeuropeisk bakgrund (född utom Europa eller båda föräldrarna födda utom Europa) har nära på tre gånger större sannolikhet att dömas till fängelse. Det finns inga statistiskt signifikanta skillnader mellan personer med europeisk och svensk bakgrund.

Jansson (2018) har undersökt skillnader i påföljd vid rattfylleri mellan misstänkta som är svenskfödda respektive utrikesfödda. Studien utgår från alla misstänkta förare under tidsperioden 2008–2012 som haft en alkoholhalt på minst 1 promille, och där ärendet inte innehåller annan brottslighet (10 520 observationer). I studien undersöks skillnaden i sannolikhet att få fängelse vid varje tiondels promillegrad mellan 1,0 och 3,0, samt om sannolikheten ökar på olika sätt beroende på ursprung vid en promillegräns på över 1,5 (vilket i praxis, om än inte i lagstiftningen, oftare leder till fängelsestraff). I analyserna kontrolleras för tidigare brottslighet, ålder och hemmavarande barn, samt ett sammanfattande mått som inkluderar en rad individuella faktorer. Resultaten visar att utrikesfödda har cirka 10 procents högre sannolikhet att få ett fängelsestraff vid samma promillenivå. Utrikesfödda hade också cirka 8 procents mindre sannolikhet att få skyddstillsyn (den mildaste påföljden). Sannolikheten att få ett fängelsestraff vid en alkoholhalt över 1,5 promille ökade också mer för utrikesfödda, men skillnaden var inte signifikant. Analysen visar därtill att utrikesfödda har en högre återfallsrisk än svenskfödda. Detta kan enligt författaren leda till statistisk diskriminering, det vill säga att rätten tenderar att ge den åtalade ett högre straff, som avskräckande åtgärd, baserat på information om gruppen som helhet, och inte om den åtalade.

Nordiska studier

I detta kapitel presenteras översiktligt de studier om brottslighet bland utrikesfödda och barn till utrikesfödda som publicerats i de övriga nordiska länderna under tidsperioden januari 2005 till och med maj 2019. Liksom tidigare särskiljs enkätstudier och registerstudier i framställningen.

Litteratursökningen identifierade fem norska enkätstudier, som alla riktar sig till skolelever. Vidare hittades nio registerstudier, varav en studie presenterades i två publikationer. Tre av dessa registerstudier har undersökt specifika migrationsfaktorer, det vill säga riskfaktorer som är unika för personer med utländsk bakgrund. En studie om kriminalitet bland invandrarungdomar (Hustad, 2007) presenteras inte i texten, eftersom den bara innehåller en enkel analys (ojusterade prevalenser).

Sökningen identifierade nio danska enkätstudier, riktade till elever och unga vuxna. Därutöver hittades totalt 20 danska registerstudier, varav 12 ingår i Danmarks Statistiks årliga publikation *Invandrere i Danmark*. Tre av dessa behandlar migrationsfaktorer. I texten har vi inte inkluderat fler än fem av studierna ur den årliga publikationen från Danmarks Statistik. En enkätstudie, som endast presenterar lokala data, exkluderades ur texten (Gabrielsen, 2007). En studie, som handlar om egendomsbrottslighet och som inte rapporterar några estimat (som visar sambandets styrka) utan bara sambandets riktning och signifikans, exkluderades också (Tranæs, 2008).

Få finska studier hittades i sökningen. En enkätstudie riktad till elever i årskurs sex identifierades, och tre registerstudier om brottslighet. I och med att finskspråkiga studier inte kunde inkluderas, reserverar vi oss dock för att vi kan ha missat relevant litteratur. När det gäller isländska studier identifierades inga sådana. Även här med förbehåll för att studier kan ha missats av språkskäl.

Tre länderkomparativa registerstudier identifierades också i sökningen. En av dem presenteras även i avsnittet om svenska studier (Kardell och Carlsson, 2009).

Få kvantitativa studier som undersöker särbehandling inom rättskedjan kunde identifieras. Endast en finsk enkätstudie och en dansk, rent deskriptiv studie, har inkluderats i sammanställningen.

Samtliga studier, även de som inte redovisas i den beskrivande texten, återfinns i tabellöversikten i bilaga 2.

Studier som undersöker brottslighet

Enkätstudier

Norge

När det gäller självrapporterad brottslighet i Norge identifierade sökningen två återkommande undersökningar, riktade till ungdomar i åldern 13–19 år, *Ung i Norge* och *Ung i Oslo*. Andelen svarande är relativt stor i båda undersökningarna. I Ung i Oslo var exempelvis svarsfrekvensen närmare 80 procent 2015 och 74 procent 2018.

Ung i Norge 2002 fokuserade på integration, och innefattade en rad frågor om brottsdeltagande samt hur många gånger man begått brott (Øia 2005). De mest allvarliga brottsliga handlingarna summeras till ett index, som går från noll till två (eller fler) brottsliga handlingar. Resultaten visade på marginella skillnader med avseende på ursprung för båda könen. Pojkar hade, oavsett ursprung, ett indexvärde på cirka 0,35. Flickor såväl med som utan utländsk bakgrund hade mycket låg brottsdelaktighet. Dock var den något högre bland barn till utrikesfödda (0,14) än för övriga (<0,10). I senare omgångar av studien har ingen uppdelning efter ursprung gjorts, varför vi valt att inkludera den lokala elevenkäten *Ung i Oslo* i texten.

Ung i Oslo har genomförts sedan 1996. Den andra studien genomfördes först 2006, men sedan 2012 genomförs studien vart tredje år. Före 2012 undersöktes ett urval ungdomar på andra och tredje året i gymnasiet, och sedan 2012 består urvalet av ungdomar från årskurs 8 till tredje året på gymnasiet. I undersökningen Ung i Oslo 2006 användes samma index för brottslighet som i undersökningen för riket (Øia 2007). Till skillnad från resultaten för hela riket hade pojkar med utländsk bakgrund en högre grad av brottsdeltagande i denna studie, särskilt de som var utrikesfödda (0,27 mot 0,16 för pojkar med norsk bakgrund). För flickor var brottsdeltagandet mycket lågt i alla grupper. I Ung i Oslo 2012 rapporterade både pojkar och flickor med utländsk bakgrund (båda föräldrarna utrikesfödda) högre delaktighet i olika typer av brottslighet (Øia 2012). För pojkar var överrisken ungefär 1,6, och för flickor över 2. Det handlar dock om i genomsnitt låga tal för alla grupper, i synnerhet för flickor. Genomsnittligt indexvärde varierade mellan 0,2 för flickor med norsk bakgrund och 0,77 för pojkar med utländsk bakgrund.

I Ung i Oslo 2015 var andelen som uppgav att de begått ett lagbrott i stort sett lika stor bland ungdomar med utländsk bakgrund (båda föräldrarna utrikesfödda) som bland ungdomar med norsk bakgrund (Andersen och Bakken 2015). Även i 2018 års studie var det små skillnader beroende på ursprung vad gäller olika problembeteenden (ett bredare mått än i tidigare studier), inklusive mindre allvarlig brottslighet (Bakken, 2018). Dock finns en tendens att problembeteenden är något vanligare bland elever med norsk bakgrund. Vi ser alltså samma mönster som i den svenska studien Skolundersökningen om brott, det vill säga att en tidigare överrisk förbyts i dess motsats.

Danmark

I Danmark har enkätstudier som riktar sig till ungdomar i årskurs 8 genomförts 1990, 1999, 2005, 2010 och 2016 av Det Kriminalpræventive Råd. Studien täcker inte hela Danmark, utan två kommuner och ett geografiskt område (Gladsaxe, Allerød och Nordjylland), men har viktats för att motsvara populationen unga i hela Danmark. Svarefrekvensen är uppemot 90 procent alla år. I studien görs en uppdelning på "laglydiga", som inte begått något brott, "flertalet", som har begått motsvarande ringa stöld, "de erfarna", som 1–2 gånger gjort sig skyldiga till grövre brottslighet, som inbrott, rån eller stöld av bil, och "återfallsbrottslingar" som gjort sig skyldiga till grov brottslighet minst tre gånger. En kategorisering har gjorts baserad på om en elev är född i Danmark (oavsett ursprung) eller är utrikesfödd. Det totala antalet utrikesfödda är dock totalt sett litet (< 100) i studien, vilket innebär att resultaten är osäkra.

En jämförelse av situationen 1999 och 2005 visar att för danskfödda elever har andelen återfallsbrottslingar minskat, från cirka tre procent till knappt två

procent (Balvig, 2006). Dock har ”de erfarna” blivit fler (6 % 2005 jämfört med 4 % 1999). För utrikesfödda elever har båda grupperna ökat i storlek. De erfarna uppgår till 10 procent, och återfallsbrottslingar till knappt 7 procent. Samtidigt har också de laglydiga ökat mest bland utrikesfödda elever, och är där den största gruppen. En polarisering, med fler laglydiga samtidigt som den grövre brottsligheten ökar, kan ses i hela ungdomsgruppen.

I motsvarande studie från 2010 har andelen laglydiga ökat ytterligare, och motsvarar 48 procent i hela urvalet (Balvig, 2011). Andelen är ungefär lika stor bland utrikesfödda som bland danskfödda elever. Andelen brottsaktiva (minst ett allvarligt brott) har minskat från 8 procent 2005 till 6 procent 2010. För utrikesfödda är minskningen ännu större, från knappt 20 procent 1999 till 7 procent 2010. I den senaste studien från 2016 fortsätter brottsdeltagandet att minska något (Balvig, 2017). Dock görs ingen uppdelning utifrån ursprung.

Center for Ungdomsforskning genomförde 2011 en studie av ungdomar i åldern 15–24 år (Nielsen, Sørensen och Osmec, 2010). Rapporten bygger på telefonintervjuer med knappt 3 500 ungdomar. Bortfallet uppgick till knappt 44 procent. I analyserna har man sökt kompensera för selektion i bortfallet genom att vikta resultaten med avseende på kön, ålder och utbildning. Studien visar att av de unga männen med icke-västlig bakgrund (minst en förälder från ett icke-västland, vilket inkluderar Asien, Sydamerika, Afrika och Östeuropa) hade 20 procent deltagit i mer allvarlig kriminalitet (som överfall eller inbrott). Bland alla män var andelen drygt åtta procent. Det fanns inga skillnader mellan kvinnor med icke-västlig bakgrund och hela gruppen unga kvinnor (andelen var 4–5 %).

Liversage och Præstgaard Christensen (2017) jämför självrapporterad brottslighet mellan 18-åriga ungdomar med utländsk bakgrund (födda av mor med utländskt medborgarskap) respektive dansk bakgrund. Det totala urvalet består av cirka 5 000 ungdomar, varav knappt 900 har utländsk bakgrund. Studien har väsentligt större bortfall bland ungdomar med utländsk än med dansk bakgrund (57 % jämfört med 28 %), vilket innebär en risk att resultaten vad gäller skillnader mellan grupper med inhemska och utländsk bakgrund är missvisande. Sammantaget visar resultaten att danskfödda ungdomar oftare har stulit, ägnat sig åt skadegörelse och kört vårdslöst. Även en studie av 15- och 19-åringar från 2018 visar att andelen som begått ”någon kriminell handling utöver stöld” är större bland ungdomar med dansk bakgrund än bland ungdomar med utländsk bakgrund (16 % jämfört med 12 %) (Ottosen m.fl., 2018). Även för denna studie skiljer sig bortfallet mellan grupper definierade utifrån ursprung. Bland 19-åringar är bortfallet 38 procent bland de med dansk bakgrund och 61 procent bland ungdomar med utländsk bakgrund. Tidigare årgångar i samma serie av studier visar att ungdomar med dansk bakgrund oftare anger att de har stulit (2009 och 2013) medan ungdomar med utländsk bakgrund oftare rapporterar att de använt våld (enbart 2013) (Ottosen m.fl. 2010, 2014).

Liknande enkätstudier bland elever har också genomförts i Storköpenhamn (Gabrielsen, 2007; Pedersen och Lindstad, 2011). Dessa studier har en hög svarsfrekvens (cirka 85 %). Pedersen och Lindstad (2011) är den enda danska enkätstudien som också presenterar analyser där kontroll gjorts för andra riskfaktorer. Studien har undersökt elever (årskurs 7–10) i utsatta områden i Storköpenhamn. Den visar att elever med båda föräldrarna födda utomlands har cirka 70 procent större sannolikhet att vara med i ett kriminellt gäng (Pedersen och Lindstad, 2011). Denna överrisk syns först *efter* justering för

bland annat kön, bruk av rusmedel, föräldrakontroll, grad av självkontroll och antal kriminella vänner. För utrikesfödda finns ingen signifikant överrisk. Före justering har elever med danskt ursprung som är boende i ett utsatt område något större sannolikhet att ha begått brott eller vara med i ett kriminellt gäng än övriga grupper. Att vara barn till utrikesfödda framstår i denna kontext som en självständig riskfaktor för gängkriminalitet.

Finland

Vi har hittat en finsk enkätstudie som är publicerad på engelska. Den bygger på självrapporterade data från cirka 9 000 elever i årskurs 6 (Salmi, Kivivuori och Aaltonen, 2015). Svarefrekvensen var 83 procent. Resultaten visar att ungdomar med utländsk bakgrund (utrikesfödd eller finskfödd med minst en utrikesfödd förälder) hade högre brottslighet i 14 av 17 brottstyper i jämförelse med finska ungdomar. Skillnader fanns bland annat vad gällde stöld, skadegörelse och våldsbrott. I en regressionsanalys var sannolikheten att eleven rapporterat brottsdeltagande under föregående år nästan dubbelt så stor bland de med utländsk bakgrund (OR 1,9 efter justering för kön, ålder och kommuntyp). När man kontrollerade för socioekonomiska faktorer minskade skillnaderna knappt (OR 1,7). Efter ytterligare justering för föräldrakontroll och riskfyllda aktiviteter, som att vara ute sent på vardagkvällar och umgås med äldre ungdomar, minskade överrisken, men den var fortsatt signifikant (OR 1,5).

Registerstudier

Norge

I Norge finns ett flertal registerbaserade studier med jämförelser mellan personer med inhemsk respektive utländsk bakgrund. Det mått på brottslighet som används är oftast "uppklarade misstankar" (misstankar där det finns ett avgörande, i Sverige motsvarar det ärenden som gått till åtal, åtalsunderlåtelse eller strafföreläggande). Ofta görs en uppdelning mellan personer med ursprung i ett västland respektive ett "ikke-vestligt" land. Till icke-västländer räknas Asien inklusive Turkiet, Sydamerika, Afrika och Östeuropa.

Brottslighet totalt

Skarðhamar publicerade 2006 en undersökning av brottslighet i en kohort personer födda 1977 (Skarðhamar, 2006). Totalt sett har sex procent av de med "icke-västlig" utländsk bakgrund (utrikesfödd eller personer med två utrikesfödda föräldrar från nämnda geografiska områden) och två procent av de med norsk bakgrund blivit registrerade för brott fram till 24 års ålder. Större delen av skillnaderna i brottslighet mellan personer med norsk respektive icke västlig utländsk bakgrund försvinner efter justering för en rad kontrollfaktorer (däribland kön, föräldrarnas utbildningsnivå, föräldrars frihetsberövande, bostadsort, ofullständig skolgång, sysselsättning, ekonomiskt bistånd och tidigare misstankar). Före justering har personer som är födda i ett icke-västligt land cirka 2,7 gånger större sannolikhet för misstanke. Efter justering för samtliga kontrollfaktorer inklusive tidigare brottsmisstankar är överrisken 1,3.

År 2017 publicerade Statistisk Sentralbyrå (SSB) i Norge en omfattande rapport där man undersökt brottslighet bland utrikesfödda och personer med två

utrikesfödda föräldrar i jämförelse med personer med inhemsk bakgrund (Andersen, Holtmark och Mohn 2017). Rapporten baseras på registeruppgifter om uppklarade misstankar mot personer i åldern 15 år eller äldre som är folkbokförda i Norge under perioden 1992–2015. I den första delen studeras andelen registrerade för brott i befolkningen 2010, med en uppföljningsperiod på tre år (2010–2013). I de statistiska analyserna kontrolleras stegvis för kön och ålder, förvärvsinkomst (egen eller faders), samt boendeort. Undersökningens andra del fokuserar på tidstrender (1992–2015). I denna delundersökning justeras enbart för kön och ålder.

Både utrikesfödda och deras barn är överrepresenterade i brottslighet. Andelen som registrerats för brott är betydligt större bland barn till utrikesfödda (2,5 gånger större än för personer med norsk bakgrund) än bland utrikesfödda (1,5 gånger större). När hänsyn tas till kön och ålder minskar överrepresentationen i båda grupperna (till 1,5 respektive 1,4). Att ålder har så stor betydelse som förklaringsfaktor för barn till utrikesfödda beror på att man i de norska studierna inte har någon övre åldersgräns, och genomsnittsåldern för personer med utländsk bakgrund är betydligt lägre än den är för personer med norsk bakgrund. Övriga kontrollfaktorer (inkomst och boendeort) har betydligt mindre betydelse för resultatet, speciellt för utrikesföddas barn.

Analysen av tidstrender visar att överrepresentationen i brottslighet av utrikesfödda och deras barn ökade från början av 1990-talet fram till 2000, men sedan millennieskiftet märks en nedåtgående trend. Detta är tydligast för de grupper och ursprungsområden som är mest överrepresenterade, det vill säga flyktingar och personer med ursprung i Syd- och Centralamerika samt Afrika.

En studie (redovisad i två publikationer) behandlar brottslighet bland asylsökande och utrikesfödda utan uppehållstillstånd (Mohn m.fl., 2014; Mohn och Ellingsen, 2016). Studien utgår från data över uppklarade misstankar 2010 samt registeruppgifter om samtliga asylsökande och personer utan uppehållstillstånd i Norge under perioden 2003–2013. Resultaten visar att andelen icke folkbokförda personer som registrerades för brott i Norge ökat totalt sett, från 4 procent 2001 till 8 procent 2010. Utifrån kunskap om ursprungsland uppskattas att asylsökande och ”papperslösa” tillsammans stod för omkring 2 procent av den registrerade brottsligheten 2010. Den största delen av brottsligheten hos ej folkbokförda kan hänföras till personer som kommer från Schengenområdet. Den registrerade brottsligheten innebär en överrepresentation (utifrån en uppskattning av antalet personer i gruppen) jämfört med övrig befolkning. Uppskattningen av gruppens storlek är dock mycket osäker.

Brottstyper

I SSB:s rapport från 2017 görs en analys av registrerad brottslighet uppdelat på olika brottstyper (Andersen, Holtmark och Mohn 2017). För utrikesfödda är andelen med någon ”uppklarad misstanke” särskilt stor för våldsbrott, egendomsbrott och bedrägerier (närmare dubbelt så stor andel som för inrikesfödda). Efter justering för samtliga bakgrundsfaktorer kvarstår för denna grupp en överrisk på 1,3–1,4. Barn till utrikesfödda (båda föräldrarna utrikesfödda) har ojusterade överrisker på över tre för ett flertal brottstyper (våldsbrott, egendomsbrott och bedrägeri, narkotikabrott samt ”ordens- och integritetskrenkelse”, som inkluderar exempelvis brott mot allmän ordning eller verksamhet, mened, och integritetsintrång). Efter justering för enbart kön och ålder sjunker överrisken till 1,5–2,5 och efter justering för samtliga bakgrundsfaktorer kvarstår överrisker på över 2 för våldsbrott samt för bedräge-

ribrott. Det finns ingen överrisk för sexualbrott för vare sig utrikesfödda eller barn till utrikesfödda efter justering. Ojusterade resultat visar på överrisker på 1,3 för utrikesfödda och 1,7 för barn till utrikesfödda. När det gäller grövre sexualbrott (våldtäkt och våldtäktsförsök) visar en genomgång av alla anmälningar 2010 på en oproportionerligt stor andel med icke-västlig bakgrund (46 %) (Sætre och Grytdal, 2011). Materialet härrör dock bara från Oslo polisdistrikt och det handlar om ett litet antal fall (N 152).

Brottslighet uppdelat på ursprungsland

En norsk studie av ungdomsbrottslighet (13–20 år) undersöker perioden 1997–2005, återigen med uppklarade misstankar som utfall (Evensen, 2009). Studien baseras på ett datamaterial som omfattar närmare 100 000 ungdomar bosatta i Norge och skiljer mellan personer med norsk bakgrund, utrikesfödda och barn till två utrikesfödda föräldrar. Fokus ligger på personer med icke-västlig landbakgrund. Ojusterade resultat visar att utrikesfödda ungdomar från Chile har den största sannolikheten att vara registrerade för brott i jämförelse med ungdomar födda i Norge (OR 4,9), följt av födda i Iran, Bosnien Hercegovina, Somalia, Serbien och Vietnam (OR 2,7–3,9). Bland barn till utrikesfödda har ungdomar med föräldrar från Marocko och Pakistan den största sannolikheten att vara registrerade för brott (OR 2,7 respektive 1,4). I regressionsanalyserna kontrolleras för ålder och kön, samt en rad andra socio-ekonomiska och demografiska variabler (t.ex. familjesammansättning, föräldrarnas utbildningsnivå, ekonomiskt bistånd, bostadsortens storlek samt huruvida familjen varit föremål för socialtjänstens insatser riktade mot barn). Efter full justering kvarstår inga signifikanta skillnader mellan norskfödda ungdomar med icke-västliga föräldrar och ungdomar med norsk bakgrund. För utrikesfödda förändras överriskerna något, men kvarstår efter justering för kontrollfaktorer. Ungdomar födda i Chile har fortfarande den högsta överrisken (OR 3,7). Signifikanta underrisker för registrerad brottslighet finns för utrikesfödda från Östeuropa, övriga Afrika och övriga Asien (justerad OR 0,5–0,7).

I en rapport från SSB år 2011 redovisas registrerad brottslighet uppdelat på uppklarade misstankar, lagföringar, samt påföljd (fängelse) (Skarøhamar, Thorsen och Henriksen 2011). Uppdelning på ursprungsland gjordes enbart för utrikesfödda. Överrisken för brottslighet är högst för personer från Kosovo, Marocko, Somalia, Irak, Iran och Chile. När man kontrollerar för demografiska faktorer (kön och ålder) minskar överrisken för de som har högst brottslighet med 20–40 procent. De invandrargrupper som varit i Norge under längst tid har en befolkningssammansättning som är mer lik den övriga befolkningens (t.ex. pakistanier och chilenaar) och justeringen får därför knappt något utslag för dessa grupper. Efter full justering (även boendeort och förvärvsinkomst) har personer födda i Somalia 2,7 gånger så stor sannolikhet som inrikesfödda norrmän att dömas för grova brott, och personer från Iran och Chile har cirka 2,4 större sannolikhet att dömas för grova brott. Invandrare från Norden, Västeuropa och Nordamerika har underrisker för grov brottslighet, liksom personer från Filipinerna och Kina. Liknande resultat presenteras i en senare rapport (Andersen, Holtmark och Mohn 2017).

Migrationsfaktorer

Andelen registrerade för brott varierar starkt med invandringsorsak (Andersen, Holtmark och Mohn 2017). Det finns i synnerhet en högre överpresen-

tation i brottslighet (mätt som uppklarade misstankar) för personer som kommit till Norge som flyktingar. De har cirka 2,4 gånger högre risk för brottslighet än personer med inhemsk bakgrund. Efter justering för kön, ålder och socioekonomiska faktorer kvarstår en överrisk på knappt två. Brottsligheten i gruppen är högre än för barn till utrikesfödda, vilket är motsatt det generella mönstret. Arbetskraftsinvandrare har knappt 1,4 gånger högre ojusterad brottslighet än personer med inhemsk bakgrund, men efter justering för kön och ålder har de till och med lägre brottslighet än personer med inhemsk bakgrund (OR 0,8). Anhöriginvandrare har ungefär samma ojusterade nivå som arbetskraftsinvandrare, men justering för bakgrundsfaktorer påverkar resultatet i mindre utsträckning. Efter justering för samtliga bakgrundsfaktorer är överrisken 1,2. Föräldrarnas invandringsorsak spelar dock ingen roll för barnens brottslighet. Författarna påpekar att ett tydligare fokus på invandringsorsak i framtida studier kan ge viktig information om orsaker till brottslighet bland utrikesfödda.

Nygaard Andersen och Skarðhamar har studerat vilken betydelse som ålder vid invandring har för brottsligheten (2012). Urvalet i studien omfattar alla män i åldern 15–50 år som invandrat till Norge och som haft uppehållstillstånd hela eller delar av undersökningsperioden. Studien bygger på data över alla uppklarade misstankar under perioden 1992–2007, och i regressionsanalyserna kontrolleras vid sidan av migrationsålder även för födelseland, migrationskäl samt ålder vid misstanke. Det övergripande resultatet visar på ett svagt samband mellan migrationsålder och kriminalitet bland utrikesfödda i Norge, med den största andelen brottsöverträdelser bland män som invandrat vid 10 års ålder. För män som invandrat efter att de fyllt 15 år är nivåerna låga direkt efter ankomsten, för att därefter stiga och sedan stabilisera sig på en nivå som motsvarar den som observerats bland de som invandrat när de var yngre.

I en annan norsk studie har fokus legat på sambandet mellan antal år i Norge och uppklarade misstankar (Andersen och Kornstad, 2017). Inkluderade är alla utrikesfödda män med uppehållstillstånd under tidsperioden 1993–2014 som invandrat som vuxna. Generellt sett ökar brottsligheten skarpt under de fem första åren, för att sedan sjunka successivt. Särskilt tydlig är kurvan för personer i den yngsta åldersgruppen (18–19 år). För personer som invandrat från övriga europeiska länder ökar brottsligheten bara från det första till det andra året i Norge. Bland personer som invandrat från Asien, Syd- eller Centralamerika och Afrika fortsätter brottsligheten att öka i fyra, sju, respektive åtta års tid innan kurvan vänder nedåt. Det finns också skillnader beroende på invandringsorsak. För arbetskraftsinvandrare och flyktingar bryts kurvan efter tre respektive fyra års tid i Norge, men nivåerna är avsevärt högre för flyktinginvandrare. För anhöriginvandrare ses en mer gradvis ökning under de första sju åren, varefter brottsligheten sjunker. En stor del av minskningen över tid kan förklaras av ålder samt integrationsfaktorer som utbildning och förvärvsinkomst. Ökningen under de första åren kan dock inte förklaras av sådana sociodemografiska faktorer.

Danmark

I Danmark har ett stort antal studier publicerats sedan 2005 där kriminalitet jämförs mellan grupper kategoriserade efter ursprung. Exempelvis finns ett kapitel om kriminalitet i rapportserien *Invandrere i Danmark*, som publicerats årligen sedan 2007. Brottslighet mäts där normalt sett som lagföringar, och liksom i Norge görs ofta en uppdelning mellan personer från västländer och

icke-västländer. Som västländer räknas alla 28 EU-länder samt Andorra, Island, Liechtenstein, Monaco, Norge, San Marino, Schweiz, Vatikanstaten, Kanada, USA, Australien och Nya Zeeland.

Brottslighet totalt

I en studie från 2005 undersöks lagföringar i en kohort personer födda 1970 fram till 31 års ålder (Stevens, 2005). Resultaten visar att utländsk bakgrund (utrikesfödd) inte har något samband med brottslighet, efter justering för en rad geografiska, demografiska och socioekonomiska faktorer under uppväxten (mätta åren 1980–1985). Ojusterade resultat presenteras inte.

Højsgaard Andersen och Tranaes (2011) visar att brottslighet (lagföringar) för män med ”icke-västlig” bakgrund minskade markant mellan 1990 och 2006 (kvinnor är inte inkluderade i studien). Allra tydligast är utvecklingen för barn till utrikesfödda, där 11 procent av männen i åldern 15–45 år lagfördes 1990, mot knappt 5 procent 2006. Gruppen utrikesfödda män från icke-västländer uppvisar en liknande utveckling. Efter kontroll för ålder är överrisken (OR) cirka 2,5 för båda grupperna i jämförelse med hela den manliga befolkningen. Efter kontroll för en rad individfaktorer (utbildning, boende i tätort, civilstånd, sysselsättning, inkomst och ekonomiskt bistånd) och familjefaktorer (föräldrars brottslighet, utbildning, inkomst och ekonomiskt bistånd) kvarstår en överrisk på 1,3–1,4 för män med icke-västlig bakgrund. År 1990 var överrisken efter justering 1,8. Det finns ingen skillnad i brottslighet mellan utrikesfödda män med ursprung i ett västland och hela den manliga befolkningen, medan barn till utrikesfödda från västländer har en lägre risk än alla män. En senare rapport, som följer utvecklingen 1993–2011 visar att andelen lagförda har fortsatt att minska generellt, samtidigt som överrisken för utrikesfödda och deras barn varit konstant (Højsgaard Andersen och Tranæs, 2015). Den enda gruppen som avviker något är män som är barn till utrikesfödda från icke-västländer. Deras brottslighet (absolut nivå) har inte sjunkit sedan 2006. Överrisken för denna grupp är cirka tre efter kontroll för ålder, och 1,5 efter full justering 2011.

I rapportserien *Invandrere i Danmark* finns ett kapitel om brottslighet (lagföringar). Sedan 2009 (data från 2008) görs en uppdelning på utrikesfödda och barn till utrikesfödda (båda föräldrarna utrikesfödda). Observera att i denna studie, liksom föregående, är referensgruppen hela befolkningen (av män/kvinnor), inte personer med danskt ursprung. År 2008 är överrisken bland utrikesfödda män från icke-västländer 1,6, och bland barn till utrikesfödda med icke-västligt ursprung 2,2 efter justering för ålder (Danmarks Statistik, 2009). Efter ytterligare justering för socioekonomisk status (baserat på sysselsättning och yrke) minskar överrisken till drygt 1,3 för utrikesfödda, men förändras bara marginellt för barn till utrikesfödda. För utrikesfödda kvinnor från icke-västländer finns ingen överrisk, men för kvinnor som är barn till utrikesfödda från icke-västländer är sannolikheten för en lagföring 1,6 gånger större än för hela befolkningen. Justering för socioekonomisk status förändrar inte estimatet. En jämförelse med utvecklingen sedan 2006 visar på marginella skillnader mellan åren.

En senare rapport som speglar situationen 2013 visar snarlika resultat för män med ursprung i icke-västländer (Danmarks Statistik, 2014). Utrikesfödda män från västländer har en åldersstandardiserad underrisk för brott, och deras barn har en svag överrisk på 1,1. Kvinnor som är barn till utrikesfödda från icke-

västländer har nästan dubbelt så hög risk för en lagföring, vilket är något högre än tidigare, medan de som själva invandrat inte har någon överrisk.

Den senaste studien belyser förhållanden under 2017 och visar i stort sett identiska resultat som tidigare studier. En jämförelse av olika födelsekohorter av män födda 1987–1997 visar, liksom Højsgaard Andersen och Tranæs (2015), att brottsligheten generellt har sjunkit i Danmark (Danmarks Statistik, 2018). Bland män födda 1987 var det 28 procent av utrikesfödda som hade minst en lagföring vid 18 års ålder, jämfört med 24 procent av barn till utrikesfödda och 10 procent av män med danskt ursprung. Tio år senare hade andelen lagförda minskat med hälften, både bland utrikesfödda och män med danskt ursprung. För barn till utrikesfödda hade andelen lagförda minskat med knappt 40 procent.

Ungdomskriminalitet (10–17 år) har belysts i två rapporter där man undersökt misstänkta gärningspersoner i åldern 10–17 år. En jämförelse mellan 2006, 2010 och 2014 (Boesen Pedersen och Tambour Jørgensen, 2017a) visar att det finns en överrepresentation av ungdomar som är barn till utrikesfödda bland de mest kriminella (minst tre misstankar för grov kriminalitet, som vålds- och sexualbrott, inbrott, rån eller narkotikaförsäljning). I förhållande till deras andel av befolkningen är brottsligheten 3,5 gånger högre bland barn till utrikesfödda 2006 och 4,0 gånger högre 2010 samt 2014. För utrikesfödda ungdomar ses istället en minskande överrepresentation över tid, från 4,5 2006 till 3,3 gånger högre än deras andel av befolkningen 2014. Under perioden 2001–2015 utgör ungdomar med dansk bakgrund cirka 90 procent av de laglydiga och knappt 90 procent bland de som blivit misstänka för mindre allvarlig brottslighet (Boesen Pedersen och Tambour Jørgensen, 2017b). Bland de mest kriminella ungdomarna är andelen med dansk bakgrund 65 procent. Den större sannolikheten för allvarlig brottslighet för ungdomar med utländsk bakgrund (utrikesfödd eller båda föräldrarna utrikesfödda) kvarstår efter justering för en rad förhållanden, såsom psykiatrisk vård, skolmisslyckande, föräldrars missbruk (behandling) samt föräldrars eller syskons brottslighet. Inga estimat från regressionsanalysen presenteras dock i rapporten.

Brottstyper

Højsgaard Andersen och Tranaes (2011) gör en uppdelning på egendomsbrott, våldsbrott (inklusive sexualbrott) och övriga brott mot brottsbalken, i en analys av lagföringar hos män (samtliga män med utländsk bakgrund och ett slumpvis urval på 10 procent av alla män med dansk bakgrund) i åldern 15–45 år 2006. Resultaten presenteras justerade för ålder och socioekonomiska faktorer. Analyserna visar att utrikesfödda från västländer inte har överrisker för någon brottstyp. Icke-västliga utrikesfödda har något högre överrisker för våldsbrott än för egendomsbrott (OR 1,5 i jämförelse med OR 1,2). Högst överrisker har de för ”övriga brott” (OR 1,7). Barn till utrikesfödda från icke-västländer har ingen överrisk för egendomsbrott, men för våldsbrott (OR 1,5) och övriga brottstyper (OR 2,2). I en senare rapport, med en annan åldersgrupp (15-65 år) visar sig överriskerna vara relativt konstanta mellan 1993 och 2011 (Højsgaard Andersen och Tranaes, 2015).

I rapportserien *Invandrere i Danmark* görs en grov uppdelning av brottstyper, efter brott mot brottsbalken, trafikbrott, samt brott mot speciallagstiftningen, däribland narkotikabrott och vapenbrott (Danmarks statistik, 2018). En jämförelse av fördelningen mellan dessa brottstyper bland lagförda med olika ursprung 2017 visar att särskilt män som är barn till utrikesfödda från icke-

västländer har en större andel lagförda för brott mot brottsbalken (27 %) och mot speciallagarna (40 %) i jämförelse med män med dansk bakgrund (13 % respektive 30 %). Även barn till västliga invandrare har en något större andel för dessa brottstyper, men däremot inte utrikesfödda från västländer. Bland utrikesfödda män från icke-västliga länder finns en större andel som är lagförda för brott mot brottsbalken (20 %), men ingen skillnad mot män med danskt ursprung vad gäller speciallagstiftningen. Även för kvinnor med annan bakgrund än dansk syns en överrepresentation av brott mot brottsbalken (22–25 %, mot 12 % för kvinnor med dansk bakgrund), förutom utrikesfödda kvinnor från västländer.

Brottslighet uppdelat på ursprungsland

Danmarks Statistik (2017) har undersökt brottslighet (lagföringar) 2016 uppdelat på ursprungsland. Rapporten visar att danskfödda män med ursprung i Libanon hade högst brottslighet av alla grupper, fyra gånger högre än brottsligheten i hela befolkningen efter justering för ålder. Män med bakgrund i Somalia, Marocko och Syrien hade cirka tre gånger så hög brottslighet som genomsnittet för hela befolkningen. Lägst brottslighet har utrikesfödda män med bakgrund i Kina Indien, USA och Filippinerna (underrisker för lagföring på <0,5). Justering för socioekonomiska faktorer minskar generellt sett skillnaderna mellan utrikesfödda och hela befolkningen, men även efter justering är brottsligheten mer än dubbelt så hög i många grupper. Studier för 2014 och 2017 uppvisar liknande resultat (Statistics Denmark 2015, 2018).

Højsgaard Andersen och Tranæs (2015) har jämfört barn till utrikesfödda med ursprung i Asien, Mellanöstern och övriga icke-västländer och skiljt på egendoms kriminalitet och våldsbrott. De finner att personer som har sitt ursprung i Asien har en betydligt mindre sannolikhet för lagföring än personer med danskt ursprung för båda brottstyperna (OR 0,4–0,5). Personer med ursprung i Mellanöstern har den högsta överrisken, 1,6 för egendomsbrott, och 2,1 för våldsbrott. I rapporten görs också en uppdelning på olika åldersgrupper inom gruppen unga vuxna. Den visar att vare sig för personer med ursprung i Mellanöstern eller i övriga icke-västländer (exklusive Asien) kvarstår överrisken för lagföring vid 28–30 års ålder. Personer från Asien har minst skillnad mot referensgruppen vid 23–25 års ålder. Vid 28–30 års ålder är deras sannolikhet för lagföring 5 gånger mindre än den är för personer med danskt ursprung (OR 0,2).

En studie från 2016 har undersökt självmordsförsök och grov brottslighet (våldsbrott, sexualbrott, rån och inbrott) hos alla födda i Danmark mellan 1971 och 1996 med fokus på ursprungsregion (Webb m.fl., 2016). Individerna följs från 15 års ålder fram till år 2012. Resultaten visar att män med ursprung i Grönland har hög risk för både självmordsförsök och grov brottslighet (Incidence rate ratio [IRR] för brottslighet 2,2, efter justering för ålder och kalenderår, och 1,6 efter ytterligare justering för socioekonomiska faktorer). Den högsta överrisken har män från Mellanöstern (IRR 4,3, samt 2,7 efter full justering). Män från Afrika har mer än dubbelt så hög risk för grov brottslighet som män med danskt ursprung efter full justering (IRR 2,3). Även kvinnor från Grönland, har en högre risk för både självmordsförsök och grov brottslighet (IRR för brottslighet 4,1, samt 2,5 efter full justering). Kvinnor från Afrika har också en hög risk för grov brottslighet (IRR 2,9, samt 2,0 efter full justering). Kvinnor från Mellanöstern har en mer än dubbelt så hög brottslighet som kvinnor med danskt ursprung, men ingen kvarvarande överrisk efter full justering.

Migrationsfaktorer

Piil Damm och Dustmann (2012) har studerat effekten av brottslighet i närområdet genom att utnyttja den kvasi-randomiserade fördelning av flyktingar till olika danska kommuner som ägde rum perioden 1986–1998. Med kvasi-randomiserad menas här att flyktingarna inte själva fick välja var de skulle bosätta sig, och att kommunerna hade mycket lite information om familjerna de tog emot. Fokus i studien ligger på barn som kom till Danmark före 15 års ålder, och utfallet är lagföringar mellan 15 och 21 års ålder. I hela materialet var det 46 procent av männen och 17 procent av kvinnorna som hade minst en lagföring. I analyserna kontrolleras för en rad individuella och områdes-specifika faktorer inklusive sådana som berör polisens aktivitet. Resultaten visar att en större andel kriminella ungdomar (15–25 år) i kommunen, särskilt sådana som dömts för våldsbrott, ökar den individuella brottsbenägenheten, för både våldsbrott, egendomsbrott och narkotikabrott. Detta gäller dock endast bland män. En ökning av ungdomskriminaliteten med 1 procentenhet ökar studiedeltagarnas antal lagföringar med 10–16 procent. Ingen effekt syns för andra typer av brottslighet i närområdet än ungdomsbrottslighet, och effekten är starkare om de kriminella kommer från samma ursprungsland som studiedeltagaren. Pojkar i 10–14-årsåldern vid kommunplaceringen är särskilt känsliga för att exponeras för ungdomsbrottslingar. Inga övriga områdesfaktorer har betydelse för sannolikheten att ha en lagföring.

Finland

Finland har haft låg invandring i jämförelse med de övriga nordiska länderna, och det finns hittills inte mycket publicerat. Finska datamaterial finns dock inkluderade i två länderkomparativa studier (se avsnittet nedan).

Lehti undersöker brottslighet bland icke folkbokförda utländska medborgare i Finland under perioden 2009–2012 (Lehti, 2015). Registeruppgifter över brottsmisstänkta, deras nationalitet och ursprungsland har kombinerats med information om antal icke-bofasta utländska medborgare som vistas i landet samt ett så kallat DPA-mått (*days of presence*, baserat på genomsnittliga vistelsetider för olika nationalitetskategorier) för att beräkna brottsligheten för varje ursprungsland. Totalt sett var andelen ej folkbokförda bland de misstänkta störst för inbrott (33 %) skattebrott (34 %) samt smuggling (32 %). De nationalitetsgrupper som har den högsta brottsligheten är Vitryssland, Rumänien, Bulgarien och Litauen. När det gäller typ av brott dominerar egendomsbrott i samtliga dessa nationalitetsgrupper.

Registeruppgifter över misstankar för brott i Finland visar att cirka 6 procent av alla misstänkta 2017 var utrikesfödda (och folkbokförda). Det innebär en viss överrepresentation, eftersom andelen utrikesfödda i befolkningen var 4,5 procent. Andelen ej folkbokförda bland de misstänkta var hela 13 procent (Niemi (red.), 2018). En liknande situation rapporterades 2016 (Krimo, 2017).

Länderkomparativa studier

Kardell och Carlsson (2009) undersöker lagföringar i den inhemska befolkningen och bland personer med utländsk bakgrund i Danmark, Norge och Sverige 2003, i åldersgruppen 15–79 år. Barn till utrikesfödda har högre oju-

sterad överrisk än utrikesfödda i alla länder. Högst överrisker har barn till utrikesfödda i Danmark (OR 3,8). I Sverige och Norge ligger den på samma nivå (OR 2,8–2,9). Även bland utrikesfödda återfinns den största skillnaden mot den inhemska befolkningen i Danmark (2,0). Utrikesfödda i Norge har den lägsta överrisken (OR 1,6) och Sverige ligger mittemellan (OR 1,8).

Justerat för kön och ålder har både utrikesfödda och deras barn överrisker kring 1,5 i Norge. I Danmark är skillnaden mellan utrikesfödda och deras barn som störst (OR 1,5 respektive OR 2,5). I Sverige är skillnaden något mindre (OR 1,9 respektive OR 2,4).

I ytterligare en studie av Kardell och Carlsson (2008) inkluderas även Finland i jämförelsen. Den studerar lagföringar bland personer i åldern 15–79 år med inhemska och utländska bakgrunder boende i Danmark, Finland, Norge och Sverige 2005. Författarna konstaterar att utrikesfödda är överrepresenterade i brottslighet i Sverige, Danmark och Norge, men underrepresenterade i Finland (RR 0,9). Barn till utrikesfödda i Finland har en stark underrisk för lagföring (RR 0,3). Dessa resultat är ojusterade för skillnader i ålder, kön och socioekonomiska faktorer.

En senare studie jämför situationen i Norge och Finland med fokus på ursprungsland (Skaröhammar, Aaltonen och Lehti, 2014). Datamaterialet omfattar samtliga folkbokförda och bosatta i Norge, samt ett urval bosatta i Finland i åldern 15–64 år. Endast utrikesfödda med två utrikesfödda föräldrar studeras (inte barn till utrikesfödda) och man jämför brottslighet för 25 invandrargrupper i förhållande till majoritetspopulationen, justerat för kön och ålder. Både våldsbrott och egendomsbrott analyseras. Finska data bygger på alla misstänkta, medan norska data enbart inkluderar uppkädda misstänkta. Resultaten visar att det finns tydliga likheter när det gäller olika gruppers överrepresentation respektive underrepresentation i brottslighet mellan de två nordiska länderna.

De nationaliteter som uppvisar högst brottsnivåer i de båda länderna, är iraker och somalier samt personer från övriga Afrika (exklusive Somalia) och från forna Jugoslavien. Lågst nivåer, ofta underrisker, har invandrare från Västeuropa, Nordamerika och Oceanien (sammanslaget) samt Kina och Filippinerna. Storleken på skillnaderna är dock inte alltid densamma. Generellt sett är skillnaderna mellan invandrargrupper och majoritetsbefolkningen större i Finland. Exempelvis har personer födda i Afghanistan 1,5 gånger större sannolikhet att vara misstänkta för ett våldsbrott i Norge efter kontroll för kön och ålder, men 3,3 gånger större sannolikhet i Finland. Ett annat exempel är invandrare från Estland, som är överrepresenterade när det gäller såväl våldsom egendomsbrott i Finland, men underrepresenterade i Norge. En tänkbar förklaring är att det är olika grupper estländare som immigrerat till Norge respektive Finland.

Studier som undersöker särbehandling inom rättskedjan

Vi har hittat en kvantitativ finsk studie med fokus på särbehandling inom rättskedjan (Egharevba, 2018). Studien bygger på intervjuer från 320 personer med utländsk bakgrund (49 % svarsfrekvens) som tillfrågats ”på gatan” (ett så kallat bekvämlighetsurval). I studien ställdes frågor om intervjupersonernas erfarenhet och inställning till polisen. Studien visar att kvinnor

och de som såg sig själva som finländare hade en mer positiv syn på polisen. Negativa attityder och erfarenheter var vanligare bland personer från Afrika, men i alla grupper var ”de negativa” i klar minoritet (som mest cirka 1/5).

Viss information kan hämtas från studier som beskriver andelen dömda i förhållande till antal misstänkta. I en dansk studie av misstänkta och dömda för sexualbrott 2010–2015 (cirka 4 000 misstankar) konstateras att det finns marginella skillnader i andelen dömda mellan personer med dansk bakgrund respektive utrikesfödda från icke-västländer; cirka 30 procent i båda grupperna fälls vid åtal för våldtäkt (Kyvsgaard, 2017). Andelen dömda är något lägre för barn till utrikesfödda från icke-västländer (20 %), men större för ej folkbokförda (45 %). Analyser av fällande och friande domar för våldtäkt visar vidare att det för män (30–39 år) med danskt ursprung är stor skillnad mellan de som fälls respektive frias, beroende på arbete, utbildning och inkomst, medan motsvarande skillnader inte kan ses hos utrikesfödda män med icke-västlig bakgrund. För båda grupperna gäller dock att tidigare domar är betydligt vanligare hos de som fälls.

Diskussion

Tabell 4.1 Sammanfattande tabell för alla inkluderade studier

Land	Brottslighet			Särbehandling inom rättskedjan
	Enkätstudier	Registerstudier	Varav migrationsfaktorer	
Sverige	9	16	4	10
Norge	5	9	3	0
Danmark	9	20	1	1
Finland	1	3	0	1
Island	0	0	0	0
Komparativa	0	3	0	0

Brottslighet

Övergripande resultat

De studier som ingår i översikten och som studerat skillnader i brottslighet mellan personer med utländsk och inhemsk bakgrund har använt sig av olika åldersgrupper och har justerat för olika faktorer, vilket innebär att direkta jämförelser mellan länder eller enskilda studier inte alltid är möjliga. Att exempelvis ålder är en så viktig förklaringsfaktor för högre brottslighet bland utrikesföddas barn i vissa norska studier, men inte i de svenska, beror på att svenska studier har en övre åldersgräns (oftast mellan 40 och 54 år) medan de norska studierna inte har det. Vid en jämförelse mellan länder gäller också att utfallen skiljer sig åt. I Sverige används oftast skäligen misstänkta, i Norge ”uppklarade misstankar” (motsvarar misstankar som lett till åtal, åtalsunderlåtelse och strafföreläggande) och i Danmark lagföringar. När det gäller de generella mönstren avseende överriskernas nivå och utveckling har vi därför utgått från de svenska studierna, med hänvisning till övriga nordiska länder där det är relevant.

Den sammantagna bilden av resultaten från inkluderade studier är att faktorer som leder till bristande integration även bidrar till högre brottslighet. Det gäller sådana faktorer som låg utbildningsnivå, brist på sysselsättning i form av arbete eller utbildning, liksom bostadssegregering. Även faktorer som krigstrauman, brotts-/konfliktnivån i hemlandet liksom ursprungslandets generella ekonomiska nivå kan spela en roll för att förstå skillnader i brottslighet mellan personer från olika ursprungs länder. De vanligast inkluderade riskfaktorerna räcker dock inte för att förklara hela överrisken för gruppen med utländsk bakgrund.

Eftersom utrikesfödda är särskilt överrepresenterade vad gäller den mest allvarliga brottsligheten, är det också troligt att vissa personer i gruppen är brottsbelastade sedan tidigare. I och med att antalet misstankar per misstänkt är minst bland utrikesfödda, tycks det samtidigt som om en större andel i gruppen blir misstänkta bara en gång, det vill säga har en generellt låg brottsaktivitet. Om det handlar om mer eller mindre allvarliga brott svarar tillgängliga studier tyvärr inte på, vilket gör det svårt att formulera hypoteser om vad som kan ligga bakom detta.

När det gäller barn till utrikesfödda, visar vissa studier som undersökt ungdomar att utländsk bakgrund är en riskfaktor för brottsdeltagande och lagföring, även när hänsyn tas till individuella riskfaktorer, såsom skolmisslyckande, föräldrakontroll och antal kriminella vänner, eller familjefaktorer, såsom ekonomiskt bistånd och föräldrars kriminalitet (Ring och Svensson, 2007; Pedersen och Lindstad, 2011; Bäckman m.fl., 2013). Samtidigt som andra studier av unga lagbrytare visar på små kvarstående skillnader efter justering för familjefaktorer (inkluderande socioekonomiska faktorer, föräldrars separation och moderns ålder) (Hällsten m.fl., 2013). Dessa studier skiljer sig åt med avseende på vilka åldrar som studeras (ungdomar upp till 20 års ålder respektive unga vuxna upp till 30 års ålder). En dansk studie som undersökt unga vuxna som är danskfödda men med utländskt ursprung visar att överrisken för lagföring tycks vara som högst fram till 25 års ålder, och att det inte kvarstår någon signifikant skillnad jämfört med personer med danskt ursprung i åldersgruppen 28–30 år (Højsgaard Andersen och Tranæs, 2015). Detta antyder att överrisken i gruppen barn till utrikesfödda kanske är begränsad till ungdomstiden och att få kvarstår i brottslighet efter 25 års ålder. En hypotes som vore värd att undersöka närmare.

Generell utveckling

Sett över tid har utrikesföddas överrisk för någon misstanke i svenska studier varierat mellan 2,0 och 2,5 i jämförelse med nivån bland personer med svensk bakgrund. Det tycks finnas en kurvilinear utveckling, med högst överrisker under tidsperioden kring 2000. Detta stämmer väl med utvecklingen i de norska studier som undersökt en längre tidsperiod (Andersen, Holtmark och Mohn 2017).

För barn till utrikesfödda, i synnerhet de med två utrikesfödda föräldrar, syns en utveckling mot högre överrisker över tid. Utvecklingen är inte dramatisk, men har pågått under hela den studerade tidsperioden. Svenskfödda med två utrikesfödda föräldrar har en överrisk på drygt två. Om man istället för någon misstanke undersöker antalet misstankar har gruppen klart högre brottslighet än utrikesfödda har. Brottaktiviteten (mätt som antal misstankar per misstänkt) tycks dessutom ha ökat i gruppen sedan början av 2000-talet. Vid en jämförelse med en tidigare tidsperiod (sent 1990-tal) är dock ökningen inte lika stor (Kardell och Martens, 2013). För att säkert kunna uttala sig om trender över tid behövs studier över en längre tidsperiod med jämförbar studiepopulation.

I och med att det i stort sett saknas svenska studier som täcker tiden efter perioden 2005–2010, finns det inga kvalificerade förklaringar till vare sig ökningen av brottslighet bland barn till utrikesfödda, eller minskningen bland utrikesfödda.

Brottstyper

Överrisken för personer med utländsk bakgrund är högre för grövre brottslighet, speciellt dödligt våld och rån, än den är för exempelvis stöld. Detta är fallet under hela tidsperioden. För utrikesfödda har dock överriskerna minskat för ett flertal brottstyper. Detta är särskilt tydligt för våldtäkt, där referenspopulationen, det vill säga personer med svensk bakgrund, kraftigt ökat sin brottslighet. Den generella ökningen motsvaras av en ökad rapporterad utsatthet i brottsofferundersökningar, även för allvarliga sexualbrott (Brå

2018:1; Brå, 2019:5), men kan också vara ett resultat av lagändringar som innebär att fler gärningar räknas som våldtäkt. Detta förhållande visar att om man enbart studerar överrisker, och inte absoluta nivåer, är det lätt att misstolka trender och vad som ligger bakom dem. För brotts typerna misshandel, rån, stöld, och övriga brott har utrikesföddas brottslighet minskat både i absoluta nivåer och relativt referensgruppen mellan perioden 2002–2006 och perioden 2013–2017. Svenskfödda med två utrikesfödda föräldrar har under samma tid ökat sin brottslighet både absolut och relativt för brotts typerna dödligt våld, misshandel, övriga sexualbrott (exklusive våldtäkt) samt övriga brott.

Ursprungsland

Ju närmare ursprungslandet ligger Sverige geografiskt och ju högre utbildningsnivå och ekonomisk nivå i ursprungslandet, desto lägre brottslighet har gruppen. Detta gäller generellt men med märkbara undantag. Exempelvis har personer som invandrat från Ostasien (även länder med lägre inkomstnivå) låg brottslighet, och i tidigare studier hade nordiska invandrare i Sverige relativt hög brottslighet, vilket torde bero på selektiv invandring av mer brottsbenägna individer (Brå 1996:2). Studier stödjer att nordiska invandrare till Sverige är negativt selekterade med avseende på utbildning i jämförelse med den generella utbildningsnivån i hemlandet (van de Werfhorst och Heath, 2019), vilket kan påverka deras risk för brottslighet. Samma studie visar också att för de vanligaste ursprungsområdena, exklusive Norden, är de som migrerat till Sverige snarare positivt selekterade med avseende på utbildning.

Ingen av de här refererade studierna har studerat orsaker till landskillnader närmare. Skarðhamar m.fl. (2014) konstaterar dock att det är viktigt att inte slå ihop alla utrikesfödda till en enda grupp, eftersom utrikesfödda är en heterogen grupp och ursprungslandet tycks ha stor betydelse för brottsligheten. Personer med ursprung i olika länder skiljer sig åt betydligt vad gäller invandringsorsak, situation i ursprungslandet och integration i det nya landet, och alla dessa faktorer bidrar till att förklara skillnader i brottslighet.

Migrationsfaktorer

Flyktinginvandrare har i norska studier betydligt högre brottslighet än personer som är anhöriginvandrare, medan arbetskraftsinvandrare har lägre brottslighet än personer med norsk bakgrund, redan efter justering för kön och ålder (Andersen, Holtmark och Mohn 2017). Resultatet styrks av tidigare danska studier (Danmarks Statistik, 2010). Detta kan bero på selektion (individegenskaper), pre-migrationsfaktorer och post-migrationsfaktorer, som är särskilt missgynnsamma för flyktinginvandrare. Att arbetskraftsinvandrare har låg brottslighet är inte någon ny kunskap. I exempelvis amerikanska studier är det vanligt att utrikesfödda har lägre brottslighet än den inhemska befolkningen, vilket ofta förklaras med selektiv invandring av personer med stark drivkraft och hög arbetsmoral (Bersani, 2014). Skillnaden mellan flyktinginvandrare och övriga invandrare kvarstår efter justering för socioekonomiska och demografiska bakgrundsfaktorer, vilket pekar på att det krävs ytterligare riskfaktorer än dessa för att förklara flyktingars överrisk. Att det finns ett visst samband mellan exponering för krig och våldsbrott (Beckley, 2013) samt en hög överrisk för narkotikamissbruk i gruppen som kommit som ensamkommande eller som barn till flyktingar (Manhica m.fl., 2016) pekar på att

sambandet mellan flyktingskap och brottslighet delvis kan hänga ihop med psykisk ohälsa.

En annan norsk studie visar vidare att brottsligheten är låg under det första året i det nya landet, men sedan stiger skarpt, för att efter några år gradvis minska. Ökningen av brottslighet under de första åren kan inte förklaras av de individfaktorer man kontrollerat för i studien, medan ökad integrering (arbete och studier) liksom högre ålder förklarar varför kriminalitet sedan minskar över tid. Detta resonemang stöds av studier som visar på effekter av obligatoriskt deltagande i arbetsmarknadsprogram respektive arbetsförlust på egendomsbrott (Fallesen m.fl., 2018; Bennet och Ouzad, 2016). I den senare studien observerades en effekt enbart hos personer med låg utbildning (som bör ha svårare att hitta ett nytt jobb) (Bennett och Ouazad, *ibid*). Dessa studier visar att perioder av inaktivitet kan vara brottsgenererande, medan sysselsättning minskar både möjligheten och incitamenten att begå brott.

Beckley (2015) fann inget samband mellan ålder vid invandring och brottslighet, i en jämförelse mellan syskon med olika ålder vid invandring. Detta till skillnad från tidigare studier med en annan forskningsdesign, där man inte jämfört syskon utan personer med olika ålder vid invandring inom hela gruppen som invandrat (Ring, 2005:17; Skaröhamar och Nygaard Andersen, 2012). Resultatet skiljer sig från syskonstudier som undersökt andra utfall. Exempelvis har man funnit negativa effekter på både sysselsättning och lön med ökande ålder vid invandring, speciellt för män (Åslund m.fl., 2009; Böhlmark 2008). Dessa effekter är möjligtvis inte tillräckligt stora för att också generera högre brottslighet i gruppen som invandrat vid en högre ålder.

Det finns viss evidens för att segregering kan påverka risken för brottslighet. Två studier har använt sig av en kvasi-randomiserad fördelning av flyktinginvandrare till specifika bostadsområden för att undersöka den eventuella effekten av segregering (Piil Damm och Dustmann, 2012; Grönqvist m.fl., 2015). De visar att en stor andel kriminella unga vuxna, respektive en stor andel flyktinginvandrare, i det tilldelade bostadsområdet leder till högre brottslighet för barnen (dock enbart pojkar) i de placerade familjerna. Samtidigt visar syskonstudier ingen effekt av bostadsområdets socioekonomiska nivå på våldsbrottslighet eller missbruk (Sariaslan m.fl., 2013). Redan efter justering för observerbara individuella faktorer minskade sambandet drastiskt, och efter justering för icke observerbara familjefaktorer försvann sambandet helt. Denna diskrepans mellan olika studier kan tyda på att det bara är specifika aspekter av segregering som är av betydelse, alternativt att vissa grupper är särskilt känsliga för effekten av segregering. Subanalyser i Grönqvist m.fl. visar exempelvis att effekten är koncentrerad till pojkar med lågutbildade föräldrar, och Piil Damm och Dustmann visar att effekten är starkare om de kriminella i området har en bakgrund i samma land som studiedeltagaren.

Enkätstudier

En sammantagen bild från de nordiska studier som frågat elever om deras brottsdeltagande är att sambandet mellan utländsk bakgrund och brottslighet generellt sett är svagt. I flera studier har en tidigare överrepresentation bytts i sin motsats. Gemensamt för många studier är dock att bortfallet är stort och ofta ökande, samt att det (i de fall man särredovisat efter ursprung) är betydligt större bland elever med utländskt ursprung. Detta innebär en risk för att resultaten inte är lika representativa som tidigare, eller inte lika representativa för alla grupper. Det är välkänt att skol- samvarierar starkt med brotts-

belastning, varför de brottsbelastade ofta kan tänkas befinna sig i bortfallet (Ring, 2013:3). En polarisering inom gruppen elever med utländsk bakgrund skulle kunna ge det resultat vi ser i svenska studier, där elever med utländsk bakgrund som deltar i enkätstudier verkligen är mindre brottsaktiva än elever med svensk bakgrund, medan de mest brottsaktiva i mindre utsträckning återfinns bland de svarande.

Sammanfattande bedömning

Kunskaperna om orsakerna bakom sambandet mellan invandring och brottslighet är idag begränsade. Av de studier som ingår i litteraturöversikten finns en stor övertakt av myndighetsrapporter där ambitionen i första hand är att *beskriva* skillnader mellan grupper eller förändringar över tid, medan det finns färre studier som söker *förklara* dessa skillnader eller trender. Det är också ofta så att studierna inte har tagit hänsyn till tidigare brottslighet, som kan påverka de faktorer man kontrollerar för. I vissa fall har man inkluderat kontrollfaktorer som registrerats under uppföljningsperioden, alltså efter en eventuell misstanke eller lagföring. Studierna är därmed inte särskilt väl lämpade för att besvara frågor om orsaker till överrepresentation i brott. De kontrollfaktorer man inkluderar läggs ofta ihop i block, och man redovisar inte hur mycket var och en betyder för att förklara överrepresentationen, varför resultaten inte enkelt kan användas för att identifiera åtgärder.

Även i studier där ambitionen är att förklara skillnader i brottslighet tas sällan hänsyn till tidigare brottslighet, och man testar inte heller olika hypoteser mot varandra. Det är relativt vanligt i de här inkluderade studierna att hänvisa till i första hand strain-teorin som en teoretisk förklaringsram till högre brottslighet hos utrikesfödda. De övergripande förklaringsfaktorer man hänvisar till (som exempelvis *strain*⁵) är dock inte inkluderade i de statistiska analyserna, och slutsatserna blir därför av spekulerande karaktär. Det är tydligt att studier med bättre möjlighet att skilja verkliga orsakssamband från samvariation behövs för att få en bättre bild av vad som ligger bakom överrepresentationen, liksom förändringen av denna över tid⁶.

Det finns omfattande nationalekonomisk och epidemiologisk forskning om utrikesfödda och deras barn inom angränsande forskningsfält, såsom utbildning, arbetsmarknadsdeltagande och hälsa, som studierna dock sällan refererar till, vilket kanske kan förklaras av att de flesta studier har en mer redovisande karaktär. Att man i så liten utsträckning kommunicerar med andra forskningsfält gör att man går miste om värdefulla forskningsresultat, och att man missar möjligheter att tillgodogöra sig metodologiska och teoretiska framsteg. De studier som undersöker olika migrationsfaktorer utmärker sig i detta avseende positivt från de studier som undersöker skillnader mellan grupper kategoriserade efter ursprung, och de har ofta en starkare studiedesign⁶.

Det är bekymmersamt och ett generellt problem att svarsfrekvensen går ned i enkätstudier. Viktning, som ofta används för att justera resultaten för selektivt

---

⁵ Kan exempelvis operationaliseras som högt ställda mål på ekonomisk framgång, kombinerat med låga förväntningar på framtida utbildning (Farnworth och Leiber 1998).

⁶ Se avsnittet om metodproblem nedan.

bortfall av skolor och elever, fungerar bara om de som inte svarar har samma svarsprofil som respondenterna. Om bortfallet är selektivt med avseende på svarsmönster finns ingen möjlighet att kompensera för det. Ett sätt att undersöka bortfallets betydelse för resultatet är att för en mindre del av urvalet göra ytterligare ansträngningar för att få en så hög svarsfrekvens som möjligt. Resultaten från delurvalet kan sedan användas för att vikta resultaten utifrån kunskap om svarsmönster i bortfallet.

Slutligen bör nämnas att en hel del av studierna enbart undersöker män, och i studier där man slagit ihop könen speglar resultaten främst mäns brottslighet, eftersom antalet män som begår brott är betydligt större än antalet kvinnor som gör det. I vissa studier där man särskiljer kvinnor och män har utrikesfödda kvinnor ingen överrisk alls för brottslighet (Manhica m.fl., 2016; Danmarks Statistik, 2018), medan de i andra har samma eller högre överrisker (Hällsten m.fl., 2013). Kvinnor som är barn till utrikesfödda har ofta överrisker som är i nivå med mäns (Webb m.fl., 2016; Danmarks Statistik, 2018). Studier som undersökt betydelsen av segregering på brottslighet visar ingen effekt på kvinnors risk, men däremot en effekt för män (Grönqvist m.fl., 2015; Piil Damm och Dustmann, 2012). Eventuella könsskillnader är viktiga att uppmärksamma, men har inte diskuterats i någon av de inkluderade studierna.

Särbehandling inom rättsväsendet

De flesta studier som rör särbehandling inom rättsväsendet har justerat för olika individfaktorer, samt i vissa fall eventuell våldsanvändning och bekantskap mellan offer och misstänkt gärningsperson. Enbart *en* studie har genom att granska anmälan och förundersökning kontrollerat för aspekter som påverkar både besvisvärderingen och brottets straffvärde. Det innebär att det ofta inte är klarlagt om de fall man studerar verkligen är lika eller om det finns aspekter i brottets karaktäristika som kan förklara eventuella skillnader i exempelvis påföljd.

Ett resultat som kan lyftas är att det tycks finnas en högre anmälningsbenägenhet om gärningspersonen uppfattas vara av utländsk härkomst (Dahlbäck, 2009). Detta oavsett brottsoffrets ursprung. Den studie som undersökt detta har inkluderat information om både brottets art och relationen mellan offer och gärningsperson. Andelen med utländsk härkomst var dock kraftigt förhöjd bland gärningspersonerna (jämfört med deras andel av befolkningen), oavsett om brottet anmälts eller ej, vilket tyder på att anmälningsbenägenhet i sig sannolikt inte kan förklara någon stor del av skillnaden i brottslighet. Observera att svarsfrekvensen var relativt låg, vilket kan påverka generaliserbarheten, samt att studien bygger på ett äldre material.

Sammantaget visar inkluderade studier att det kan finnas en högre risk att dömas till fängelse vid en lagföring för personer med utländsk bakgrund (Kardell, 2006; Pettersson, 2006; Jansson, 2018). En mindre studie av nämndemän och domare som fick titta på ett inspelat videoförhör visar också att de oftare angav att de skulle döma en person misstänkt för sexuellt ofredande när personen hade utländsk bakgrund (Lainpelto och Bisso, 2019).

I Brås studie på ett aktuellt material (Brå 2019:9) har en djupare analys gjorts utifrån information från anmälan och förundersökning. Sammanfattningsvis visar den på få kvarstående skillnader beroende på ursprung när hänsyn tas till ärendets karaktäristika och bevisläge. Ett exempel på en studie som jämför fall som i allt väsentligt är lika, är en analys av personer som misstänkts för ratt-

fulleri (i ärenden utan annan brottslighet) (Jansson, 2018). Den visar att utrikesfödda har en något högre risk att dömas till fängelse vid samma promillehalt. Något som författaren tolkar som ett tecken på statistisk diskriminering, eftersom gruppen som helhet har en högre risk för återfall.

För att få en bättre bild av om personer med utländsk bakgrund särbehandlas inom rättsväsendet eller ej behövs studier på fler brottstyper som belyser dagens situation, och där en ansträngning görs att jämföra brott som är lika, genom att exempelvis studera anmälan, förundersökning och domskäl. En intressant aspekt som sällan uppmärksammas är brottsoffrets ursprung. Eftersom det är vanligare att brottsoffret har utländskt ursprung i fall med en utländsk gärningsperson, kan eventuella skillnader i utredningsåtgärder och påföljd (exempelvis att fall mer sällan leder till ett avgörande, se Kardell 2006) också tolkas som att rättsväsendet särbehandlar brottsoffer med utländsk bakgrund.

Fördjupning om metodproblem i observationsstudier

Ett problem med alla observationsstudier (det vill säga studier som inte har en experimentell eller kvasi-experimentell design) är att det är svårt att fastställa om den riskfaktor vi är intresserade av är kausalt relaterad till utfallet (X påverkar Y), om det enbart är frågan om en samvariation (X och Y samvarierar), eller om det kanske till och med handlar om omvänd kausalitet (Y påverkar X).

Det är en viktig observation att studierna sällan utgår ifrån en population av tidigare ostraffade/ej misstänkta. Detta innebär att de förhållanden man kontrollerar för i många fall kan vara påverkade av tidigare brottslighet (omvänd kausalitet). I och med att tidigare brottslighet är en stark riskfaktor för brott, och dessutom torde påverka sysselsättning och inkomstnivåer, är detta ett potentiellt stort problem. Detta kan förstås också vara fallet i de fall man utgår från en tidigare ostraffad population, eftersom brottslig aktivitet ofta är oupptäckt och därmed inte finns i registerdata. I de fall personer begått brott innan de migrerat till Sverige är tidigare kriminalitet oftast okänd. Det är dessutom inte helt ovanligt i inkluderade studier att de förhållanden man kontrollerar för inträffat under uppföljningstiden, och inte före den. För de studier som har en tvärsnittsdesign är de förhållanden man vill kontrollera för mätta samtidigt som utfallet. När dessa förhållanden är statiska över tid (som kön) eller speglar förhållanden som föregriper utfallet (som föräldrars separation) är detta ett mindre problem.

Huvudsyftet med att kontrollera för olika bakgrundsfaktorer är att göra grupperna mer jämförbara, och därmed kunna isolera effekten av X på Y från konkurrerande riskfaktorer. Vilka faktorer som är tillgängliga i register är dock begränsat, vilket innebär att problemet med selektion kvarstår, och kommer att påverka inte bara vår tolkning av sambandet mellan exponering och utfall, utan också sambandet mellan konkurrerande riskfaktorer och utfallet, liksom betydelsen av de konkurrerande riskfaktorerna för att förklara sambandet mellan vår exponering och utfallet. Bakomliggande individuella riskfaktorer med ett starkt samband med brottslighet, såsom missbruk, prokriminella attityder, antisocial personlighet och andra personlighetsstörningar, är till exempel sällan inkluderade (Gendreau, Little och Goggin, 1996; Bonta

och Blais 2014). Detsamma gäller pre-migrationsfaktorer, inklusive tidigare brottslighet.

Selektionen till en viss exponering kan vara olika starkt i olika kontexter och för olika grupper. Det gäller till exempel selektionen till låg (eller hög) utbildning, där möjligheten/plikten att studera på olika nivåer kan skilja sig starkt mellan olika länder, över tid, och mellan olika socioekonomiska grupper inom samma land. Det är troligt att selektion till låg utbildning (grundskola eller lägre) är betydligt starkare för de som är födda i Sverige, där enbart nio procent i åldersgruppen 24–64 år har låg utbildning, än för utrikesfödda, där dubbelt så stor andel har låg utbildning (källa: SCB). Lågutbildade svenskfödda är en grupp som troligen har mer omfattande problem (kognitiva, neuropsykiatriska och sociala), medan lågutbildade utrikesfödda ofta har bristande skolgång enbart på grund av förhållanden i hemlandet. Samtidigt är den faktiska situationen inte heller likadan mellan grupperna, då lågutbildade svenskfödda i nästan alla fall har nioårig grundskola, medan lågutbildade utrikesfödda i mer än hälften av fallen har kortare än nio års skolgång (källa: SCB) och dessutom har sämre svenskkunskaper. Att kontrollera för en riskfaktor, i det här fallet utbildning, behöver alltså inte innebära att vi därmed har gjort grupperna jämförbara.

I och med att man i studierna sällan utgår ifrån en teoretisk modell över kausala samband, finns också risken att en del av de riskfaktorer man kontrollerar för egentligen är medierande faktorer, det vill säga faktorer som befinner sig i den kausala kedjan mellan exponering och utfall. Om man kontrollerar för en medierande faktor kan det se ut som om sambandet försvagas eller försvinner helt, när det i själva verket går genom den medierande faktorn (Frisell, 2012). Ett exempel är när man studerar en pre-migrationsfaktor, exempelvis erfarenhet av krig, som en riskfaktor för brottslighet, och kontrollerar för uppnådd socioekonomisk status i Sverige. Om sambandet mellan krigstrauma och brottslighet medieras genom uppnådd socioekonomisk status, är det inte lämpligt att kontrollera för det. Den indirekta del av sambandet som går via socioekonomisk status kommer vi då att (felaktigt) kontrollera bort, och det enda som kvarstår är det *direkta* sambandet mellan den studerade faktorn och brottslighet.

Det finns metodologiska ansatser som på ett bättre sätt tar hänsyn till icke observerbara konkurrerande riskfaktorer, och därmed kan isolera effekten av X på Y. Ett sätt är att jämföra personer som är mer lika varandra, som syskon eller tvillingar, men som har olika exponering för den riskfaktor vi är intresserade av. Ett närliggande exempel är en studie som jämfört brottslighet mellan syskon respektive kusiner med olika exponering för ekonomiskt bistånd och låg hushållsinkomst under uppväxten (Sariaslan m.fl. 2014). Resultaten visar att det initiala sambandet mellan familjens ekonomiska status och senare brottslighet inte kvarstår när man jämför syskon inom familjer, det vill säga syskon har samma risk för brottslighet oberoende av individuell exponering. I litteraturöversikten finns ett exempel på en syskonstudie där exponeringen var ålder vid invandring och utfallet ungdomsbrottslighet (Beckley, 2015a). Studien hittade ingen effekt av ålder vid invandring på brottslighet.

Ett annat sätt är att använda sig av så kallade naturliga experiment (en kvasi-experimentell design), där exempelvis införandet av en policy skett vid olika tidpunkter i olika områden, eller där utsatthet för en viss exponering inte beror på (själv-)selektion utan är mer eller mindre slumpmässig. Utvärderingar av skolreformer (där antalet obligatoriska skolår ökade från åtta till nio år, vilket infördes vid olika tidpunkt i olika kommuner) har exempelvis visat att

utbildning har en kausal effekt på brottslighet, se exempelvis Meghir, Palme och Schnabel (2013), Hjalmarsson, Holmlund och Lindquist (2014). Två exempel på studier med en kvasi-experimentell design presenteras i litteraturöversikten: en dansk och en svensk utvärdering av den kvasi-randomiserade fördelningen av flyktingar till olika kommuner och bostadsområden som skedde under en viss tidsperiod (Piil Damm och Dustmann, 2012; Grönqvist m.fl., 2015). Båda dessa kunde visa på effekter av segregation på senare brottslighet, dock endast för pojkar.

Referenser

Svenska studier om brottslighet

Enkätstudier

Brottsförebyggande rådet, Brå (2005). *Stöld, våld och droger bland ungdomar i årskurs nio. Resultat från fem självdeklarationsundersökningar*. Rapport 2005:4. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2006). *Ungdomar och brott åren 1995–2005*. Rapport 2006:7. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2010). *Brott bland ungdomar i årskurs nio 1995–2008*. Rapport 2010:6. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2013). *Brott bland ungdomar i årskurs nio. Resultat från Skolundersökningen om brott åren 1995–2011*. Rapport 2013:3. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2016). *Skolundersökningen om brott 2015. Om utsatthet och delaktighet i brott*. Rapport 2016:21. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2018). *Skolundersökningen om brott 2017. Om utsatthet och delaktighet i brott*. Rapport 2018:15. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Olsson, G. och Fritzell, J. (2015). "A multilevel study on ethnic and socio-economic school stratification and health related behaviors among students in Stockholm". *Journal of School Health*, volym 85, nr 12, s. 871–879.

Pauwels, L. J. R. och Svensson, R. (2011). "Exploring the Relationship Between Offending and Victimization: What is the Role of Risky Lifestyles and Low Self-Control? A Test in Two Urban Samples". *European Journal on Criminal Policy and Research*, volym 17, nr 3, s. 163–177.

Ring, J. och Svensson, R. (2007). "Social class and criminality among young people: A study condidering the effects of school achievement as a mediating

factor on the basis of Swedish register and self-report data”. *Criminology and Crime Prevention*, volym 8, nr 2, s. 210–233.

Registerstudier

Adamson, G. (2019). Invandring och brottslighet. En datauppdatering för 2000-talet. Manuskript.

Beckley, A. L. (2013). “Correlates of war? Towards an understanding of nativity-based variation in immigrant offending”. *European Journal of Criminology*, 2013(10(4)), 408–423.

Beckley, A. L. (2015b). “Age at immigration and crime in Stockholm using sibling comparisons”. *Social Science Research*, volym 53, s. 239–251.

Beckley, A. L. (2015c). “Deterrence Versus Marginalization: evidence from Immigrant Offending”. *Race and Justice*, volym 5, nr 3, s. 278–300.

Brottsförebyggande rådet, Brå (1996). *Invandrades och invandrades barns brottslighet*. Rapport 1996:2. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2005). *Brottslighet bland personer födda i Sverige och i utlandet*. Rapport 2005:17. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Bäckman, O., Estrada, F., Nilsson, A. och Shannon, D. (2013). *Unga och brott i Sverige. Underlagsrapport till Barns och ungas hälsa, vård och omsorg 2013*. Stockholm: Socialstyrelsen.

Engellau, P. (2019). *Invandring och brottslighet – ett trettioårsperspektiv* [för-rapport]. Stockholm: Det Goda Samhället.

Grönqvist, H., Niknami, S. och Robling, P.-O. (2015). “Childhood exposure to segregation and long-run criminal involvement. Evidence from the ‘Whole of Sweden’ strategy” (Working Paper 2015:1). Stockholm: Institutet för social forskning (SOFI), Stockholms universitet.

Hällsten, M., Szulkin, R. och Sarnecki, J. (2013). ”Crime As a Price Of Inequality? The Gap in Registered Crime between Childhood Immigrants, Children of Immigrants and Children of Native Swedes”. *The British Journal of Criminology*, volym 53, nr 3, s. 456–481.

Kardell, J. och Carlsson, K. M. (2008). ”Komparativ undersökning av invandrades brottslighet i de nordiska länderna”. I: Nilsen, M. (red.) *Disorder in Urban Public Space: Resistance or Crime? Economic Crime, Organised Crime and Corruption*. Oslo: Nordiska Samarbetsrådet för Kriminologi.

Kardell, J. och Carlsson, K. M. (2009). ”Lagföringar av invandrare och deras barn i de nordiska länderna”. *Nordisk Tidskrift för Kriminologisk vetenskap*, årgång 96, nr 3, s. 237–261.

Kardell, J. och Martens, P. (2013). ”Are Children of Immigrants Born in Sweden more Law-Abiding than Immigrants? A Reconsideration”. *Race and Justice*, volym 3, nr 3, s. 167–189.

Malmberg, B., Andersson, E. och Östh, J. (2013). ”Segregation and Urban Unrest in Sweden”. *Urban Geography*, volym 34, nr 7, s. 1031–1046.

Manhica, H., Gauffin, K. och Almqvist, Y. B. m.fl. (2016). ”Hospital Admission and Criminality Associated with Substance Misuse in Young Refugees –

A Swedish National Cohort Study”. *PLoS ONE*, 11:e0166066.
<https://doi.org/10.1371/journal.pone.0166066>

Polismyndigheten (2016). *Lägesbild över sexuella ofredanden samt förslag till åtgärder*. Stockholm: Underrättelseenheten vid Nationella operativa avdelningen (Noa), Polismyndigheten.

Ring, J. och Svensson, R. (2007). ”Social class and criminality among young people: A study considering the effects of school achievement as a mediating factor on the basis of Swedish register and self-report data”. *Criminology and Crime Prevention*, volym 8, nr 2, s. 210–233.

von Hofer, H. (2008). *Brott och straff i Sverige. Historisk kriminalstatistik 1750–2005. Diagram, tabeller och kommentarer*. Stockholm: Kriminologiska institutionen, Stockholms universitet.

Svenska studier om särbehandling

Brottsförebyggande rådet, Brå (2019). *Våldtäkt från anmälan till dom. En studie av rättsväsendets arbete med våldtäktsärenden*. Rapport 2019:9. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2008). *Diskriminering i rättsprocessen. Om missgynnande av personer med utländsk bakgrund*. Rapport 2008:4. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Dahlbäck, O. (2009). *Diskrimineras invandrare i anmälningar av brott?* Occasional Paper Series. Stockholm: Sociologiska institutionen, Stockholms universitet.

Janson, J. (2018). ”Differences in prison sentencing between the genders and immigration background in Sweden: discrepancies and possible explanations”. I: *We are (not) anonymous. Essays on anonymity, discrimination and online hate*. Avhandling, s. 149–176. Stockholm: Nationalekonomiska institutionen, Stockholms universitet.

Kardell, J. (2006). ”Diskriminering av personer med utländsk bakgrund i rättsväsendet – en kvantitativ analys”. I: *SOU 2006:30. Är rättvisan rättvis? Tio perspektiv på diskriminering av etniska och religiösa minoriteter inom rättsväsendet*. s. 67–109. Stockholm: Utredningen om makt, integration och strukturell diskriminering.

Kardell, J. och Bergqvist, M. (2009). ”Equal Treatment in Swedish Economic Crime Investigations: Do Professional Specialization and the Suspect’s Social Background Matter”. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention*, volym 10, nr 2, s. 76–101.

Lainpelto, K. och Bisso, B. (2019). ”Behandlas lika fall olika? Social oro som felkälla i bevisvärderingssammanhang”. *Juridisk Tidskrift*, nr 3, s. 587–609.

Pettersson, T. (2005). *Polisingripanden vid eget bruk av narkotika. Särbehandlas personer med utländsk bakgrund?* Rapport 2005:2. Stockholm: Kriminologiska institutionen, Stockholms universitet.

Pettersson, T. (2006). ”Särbehandlas gärningspersoner med utländsk bakgrund vid anmälningar om våldtäkter, grov misshandel och eget bruk av narkotika?” I: *SOU 2006:30, Är rättvisan rättvis? Tio perspektiv på diskrimine-*

ring av etniska och religiösa minoriteter inom rättsväsendet. s. 111–145. Stockholm: Utredningen om makt, integration och strukturell diskriminering.

Shannon, D. (2006). ”Ungdomar intagna på särskilda ungdomshem”. I: *SOU 2006:30. Är rättvisan rättvis? 10 perspektiv på diskriminering av etniska och religiösa minoriteter inom rättsväsendet.* s. 225–256. Stockholm: Utredningen om makt, integration och strukturell diskriminering.

Norska studier om brottslighet

Enkätstudier

Andersen, P. och Bakken, A. (2015). *Ung i Oslo 2015*. Rapport 8/15. Oslo: NOVA.

Bakken, A. (2018). *Ung i Oslo 2018*. Rapport 6/18. Oslo: NOVA.

Øia, T. (2005). *Innvandrerungdom – Integrasjon Og Marginalisering*. Rapport 20/05. Oslo: NOVA.

Øia, T. (2007). *Ung i Oslo. Levekår Og Sosiale Forskjeller*. Rapport 6/07. Oslo: NOVA.

Øia, T. (2012). *Ung i Oslo 2012. Nøkkeltall*. Rapport 7/12. Oslo: NOVA.

Registerstudier

Andersen, S. N., Holtsmark, B. och Mohn, S. B. (2017). *Kriminalitet blant innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre. En analyse av registerdata for perioden 1992–2015*. Rapport 2017/36. Oslo: Statistisk Sentralbyrå.

Andersen, S. N. och Kornstad, T. (2017). *Botid og kriminalitet blant voksne innvandrere i Norge*. Rapport 2017/37. Oslo: Statistisk Sentralbyrå.

Evensen, Ø. (2009). ”Ikke-vestlig minoritetsungdom og kriminalitet”. *Tidsskrift for Ungdomsforskning*, volym 9, nr 2, s. 63–89.

Hustad, A. E. (2007). *Kriminalitet blant innvandrerungdom*. Oslo: Det kriminalitetsforebyggende råd (KRÅD).

Mohn, S. B., Ellingsen, D., Solheim, Ø. B. och Torgersen, K. (2014). *Asylsøkere, ulovlig opphold og kriminalitet: et marginalt problem?* Oslo: Oxford Research och Utlendningsdirektoratet (UDI).

Nygaard Andersen, S. och Kornstad, T. (2017). *Botid og kriminalitet blant voksne innvandrere i Norge*. Rapport 2017/37. Oslo: Statistisk Sentralbyrå.

Nygaard Andersen, S. och Skarðhamar, T. (2012). *Age at immigration and crime. Findings for male immigrants in Norway* (Discussion Papers No. 728). Oslo: Statistisk Sentralbyrå.

Sætre, M. och Grytdal, V. (2011). *Voldtekt i den globale byen: endringer i anmeldte voldtekter og seksualkultur i Oslo*. Oslo: Oslo Politidistrikt, Strategisk stab.

Skarðhamar, T. (2006). *Kriminalitet gjennom ungdomstiden blant nordmenn og ikke-vestlige innvandrere: en analyse av fødelsskullet 1977*. Rapport 2006/33. Oslo: Statistisk Sentralbyrå.

Mohn, S. B. och Ellingsen, D. (2016). "Unregistered residents and registered crime: an estimate for asylum seekers and irregular migrants in Norway". *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention*, volym 17, nr 2, s. 166–176.

Skarðhamar, T., Thorsen, L. R. och Henriksen, K. (2011). *Kriminalitet og straff blant innvandrere og øvrig befolkning* (nr 21). Oslo: Statistisk Sentralbyrå.

Danska studier om brottslighet

Enkätstudier

Balvig, F. (2006). *Den Ungdom! – om den stadig mere omsiggribende lovløshed blandt unge i Danmark* [Kriminalitetsundersøgelse]. Glostrup: Det Kriminalpræventive Råd.

Balvig, F. (2011). *Lovlydig ungdom*. Glostrup: Det Kriminalpræventive Råd.

Gabrielsen, N. (2006). *Ungdomsundersøgelse 2006 – Undersøgelse af selvrporteret kriminalitet blandt 7–9 klasser i hovedstadsområdet*. Köpenhamn: Københavns Universitet.

Liversage, A. och Præstgaard Christensen, C. (2017). *Etniske minoritetsunge i Danmark. En undersøgelse af årgang 1995*. Rapport 2017:08. Köpenhamn: SFI – Det nationale forskningscenter for velfærd.

Nielsen, J. C., Sørensen, N. U. och Osmec, M. N. (2010). *Når det er svært at være ung i DK – unges trivsel og mistrivsel i tal*. Köpenhamn: Center for Ungdomsforskning (Cefu).

Ottosen, M. H., Andersen, D. och Dahl, K. M. m.fl. (2014). *Børn og unge i Danmark. Velfærd og trivsel 2014*. Rapport 2014:30. Köpenhamn: SFI – Det nationale forskningscenter for velfærd.

Ottosen, M. H., Andersen, D. och Palmhøj Nielsen, L. m.fl. (2010). *Børn og unge i Danmark. Velfærd og trivsel 2010*. Rapport 2010:20. Köpenhamn: SFI – Det nationale forskningscenter for velfærd.

Ottosen, M. H., Andreasen, A. G. och Dahl, K. M. m.fl. (2018). *Børn og unge i Danmark. Velfærd og trivsel 2018*. Köpenhamn: Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Pedersen, M. L. och Lindstad, J. M. (2011). *Første Led i Fødekæden – En undersøgelse af børn og unge i kriminelle grupper*. Köpenhamn: Justitsministeriets Forskningskontor.

Registerstudier

Boesen Pedersen, A.-J. och Tambour Jørgensen, T. (2017a). *Udvikling i ungdomskriminalitet. De mest kriminelle*. Köpenhamn: Justitsministeriets Forskningskontor.

Boesen Pedersen, A.-J. och Tambour Jørgensen, T. (2017b). *Ungdomskriminalitet – De mest kriminelle*. Köpenhamn: Justitsministeriets Forskningskontor.

Danmarks Statistik. (2007). *Innvandrere i Danmark 2007*. Köpenhamn: Danmarks Statistik.

- Danmarks Statistik. (2008). *Invandrere i Danmark 2008*. København: Danmarks Statistik.
- Danmarks Statistik. (2009). *Indvandrere i Danmark 2009*. København: Danmarks Statistik.
- Danmarks Statistik. (2010). *Invandrere i Danmark 2010*. København: Danmarks Statistik.
- Danmarks Statistik. (2011). *Invandrere i Danmark 2011*. København: Danmarks Statistik.
- Danmarks Statistik. (2012). *Invandrere i Danmark 2012*. København: Danmarks Statistik.
- Danmarks Statistik. (2013). *Invandrere i Danmark 2013*. København: Danmarks Statistik.
- Danmarks Statistik. (2014). *Indvandrere i Danmark 2014*. København: Danmarks Statistik.
- Danmarks Statistik. (2015). *Invandrere i Danmark 2015*. København: Danmarks Statistik.
- Danmarks Statistik. (2016). *Invandrere i Danmark 2016*. København: Danmarks Statistik.
- Danmarks Statistik. (2017). *Invandrere i Danmark 2017*. København: Danmarks Statistik.
- Danmarks Statistik. (2018). *Indvandrere i Danmark 2018* (revideret). København: Danmarks Statistik.
- Højsgaard Andersen, L. og Tranæs, T. (2011). *Etniske minoriteters overrepræsentation i strafferetlige domme* (Arbejdsrapport 23). Odense: Rockwool Fondens Forskningsenhed.
- Højsgaard Andersen, L. og Tranæs, T. (2015). "Er ikke-vestlige indvandrere og efterkommere mere kriminelle end danskere?" I: Jensen, B., Tamm, D. og Tranæs, T. (red.) *Forbrydelse, straf og afsoning i Danmark*. Kapitel 6. København: Gyldendal og Rockwool Fondens Forskningsenhed.
- Piil Damm, A. og Dustmann, C. (2014). *Does growing up in a high crime neighborhood affect youth criminal behavior?* (Study Paper No. 63). København: Rockwool Fondens Forskningsenhed.
- Stevens, H. (2005). *Kriminalitet og uddannelsesforløb – En longitudinel undersøgelse af fødselsårgangen 1970*. København: Justitsministeriets Forskningsenhed.
- Tranæs, T. (2008). "Hvem begår tyverierne i Danmark?" I: Tranæs, T. og Pico Geerdsen, L. *Forbryderen og samfundet. Livsvilkår og uformel straf*. s. 57–66. København: Gyldendal og Rockwool Fondens Forskningsenhed.
- Webb, R. T., Antonsen, S. og Pedersen, C. B. m.fl. (2016). "Attempted suicide and violent criminality among Danish second-generation immigrants according to parental place of origin". *International Journal of Social Psychiatry*, volym 62, nr 2, s. 186–197.

Finska studier om brottslighet

Lehti, M. (2015). "Crime rates of non-resident foreigners in Finland, 2009–2012". *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention*, volym 16, nr 2, s. 194–202.

Niemi, H. (red.). (2018). "Summary. Crime trends in Finland". I: *Rikollisuustilanne 2017. Rikollisuuskehitys tilastojen ja tutkimusten valossa*. s. 295–306. Helsingfors: Institutet för kriminologi och rättspolitik (Krimo), Helsingfors universitet.

Salmi, V., Kivivuori, J. och Aaltonen, M. (2015). "Correlates of immigrant youth crime in Finland". *European Journal of Criminology*, volym 12, nr 6, 681–699.

Krimo (2017). "Summary. Crime trends in Finland". I: *Katsauksia 22/2017. Rikollisuustilanne 2016. Rikollisuuskehitys tilastojen ja tutkimusten valossa*. s. 295–306. Helsingfors: Institutet för kriminologi och rättspolitik (Krimo), Helsingfors universitet.

Nordiska studier om särbehandling

Egharevba, S. (2018). "Minority perception of police legitimacy in Finland: The patterns and predictors". *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice*, volym 26, s. 282–314.

Kyvsgaard, B. (2017). *Gerningsmænd og gerningssituationer i sager om voldtægt og andre seksualforbryd*. Köpenhamn: Justitsministeriets Forskningskontor.

Länderkomparativa studier

Kardell, J. och Carlsson, K. M. (2008). "Komparativ undersökning av invandrarens brottslighet i de nordiska länderna". I: M. Nilsen (red.), *Disorder in Urban Public Space: Resistance or Crime? Economic Crime, Organised Crime and Corruption*. s 69–75. Oslo: Nordiska Samarbetsrådet för Kriminologi.

Kardell, J. och Carlsson, K. M. (2009). "Lagföringar av invandrare och deras barn i de nordiska länderna". *Nordisk Tidskrift for Kriminalvitenskap*, volym 96, nr 3, s. 237–261.

Skarðhamar, T., Aaltonen, M. och Lehti, M. (2014). "Immigrant crime in Norway and Finland". *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention*, volym 15, nr 2, s. 107–127.

Övriga referenser

Beckley, A. L. (2015a). *Foreign background and criminal offending among young males in Stockholm*. Avhandling. Stockholm: Kriminologiska institutionen, Stockholms universitet.

Bennett, P. och Ouazad, A. (2016). *Job displacement and crime: Evidence from Danish microdata* [Working paper]. Köpenhamn: Økonomisk Institut, Copenhagen Business School.

- Bersani, B. E. (2014). "An examination of first and second generation immigrant offending trajectories". *Justice Quarterly*, volym 31, nr 2, s. 315–343.
- Bonta, J., Blais, J. och Wilson, H. A. (2014). "A theoretically informed meta-analysis of the risk for general and violent recidivism for mentally disordered offenders". *Aggression and Violent Behavior*, volym 19, nr 3, s. 278–287.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2018). *Nationella trygghetsundersökningen 2017. Om utsatthet, otrygghet och förtroende*. Rapport 2018:1. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2019). *Indikatorer på sexualbrottsutvecklingen 2005–2017*. Rapport 2019:5. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Böhlmark, A. (2008). "Age at immigration and school performance: A siblings analysis using swedish register data". *Labour Economics*, volym 15. s. 1366–1387.
- Fallesen, P., Pico Geerdsen, L., Imai, S. och Tranæs, T. (2018). "The effect of active labor market policies on crime: Incapacitation and program effects." *Labour Economics*, volym 52, s. 263–286.
- Folkhälsomyndigheten (2017). *Handledning för litteraturoversikter. Förutsättningar och metodsteg för kunskapsframtagande baserat på forskningslitteratur vid Folkhälsomyndigheten*. Stockholm: Folkhälsomyndigheten.
- Frisell, T. (2012). *Violent crime: Addressing causation with family based methods*. Avhandling. Stockholm: Karolinska Institutet.
- Gendreau, P., Little, T. och Goggin, C. (1996). "A meta-analysis of the predictors of adult offender recidivism: What works!" *Criminology*, volym 34, nr 4, s. 575–607.
- Hernán, M. (2010). "The Hazards of Hazard Ratios". *Epidemiology*, volym 21, nr 1, s. 13–15.
- Hirschi, T. (1969). *The causes of delinquency*. Berkley: University of California Press.
- Hjalmarsson, R., Holmlund, H. och Lindquist, M. J. (2014). "The effect of education on criminal convictions and incarceration: Causal evidence from micro-data". *The Economic Journal*, volym 125, s. 1290–1326.
- Hollander, A.-C. (2013). *Social inequalities in mental health and mortality among refugees and other immigrants to Sweden – epidemiological studies of register data*. Avhandling. Stockholm: Institutionen för folkhälsovetenskap, Karolinska Institutet.
- Kardell, J. (2011). *Utländsk bakgrund och registrerad brottslighet. Överrepresentationen i den svenska kriminalstatistiken*. Licentiatuppsats. Kriminologiska institutionen, Stockholms universitet, Stockholm.
- Luopajarvi, K. (2004). "International accountability for honour killings as human rights violations". *Nordisk Tidsskrift for Menneskerettigheter*, volym 22, nr 1, s. 1503–6480.
- Meghir, C., Palme, M. och Schnabel, M. (2012). *The effect of education policy on crime: An intergenerational perspective* (Working Paper No. 18145). Cambridge, MA: National Bureau Of Economic Research.
- Merton, R. K. (1968). *Social Theory and Social Structure*. New York: The Free Press.

Munn, Z., Peters, M. D. J. och Stern, C. m.fl. (2018). "Systematic review or scoping review? Guidance for authors when choosing between a systematic or scoping review approach". *BMC Medical Research Methodology*, volym 18, artikel 143.

National Assembly of Pakistan (2016). *Bill further to amend the Pakistan Penal Code, 1860 and the Code of Criminal Procedure, 1898*. Act XLV § 311.

Pettersson, T. (2015). "Invandrare och brott". I: Darvishpour, M. och Westin, C. (red.) *Migration och etnicitet: perspektiv på ett mångkulturellt Sverige*. s. 319–342. Lund: Studentlitteratur.

Sariaslan, A., Långström, N. och D'Onofrio, B. m.fl. (2013). "The impact of neighbourhood deprivation on adolescent criminality and substance misuse: A longitudinal, quasi-experimental study of the total Swedish population". *International Journal of Epidemiology*, volym 42, nr 4, s. 1057–1066.

Sariaslan, A., Larsson, H. och D'Onofrio, B. m.fl. (2014). "Childhood family income, adolescent violent criminality and substance misuse: quasi-experimental total population study". *The British Journal of Psychiatry*, volym 205, nr 4, s. 286–290.

Sarnecki, J. (2006). *Är rättvisan rättvis? Tio perspektiv på diskriminering av etniska och religiösa minoriteter inom rättssystemet*. SOU 2006:30. Stockholm: Fritzes.

Sarnecki, J. (2014). *Introduktion till kriminologi*. Volym 1. Lund: Studentlitteratur.

Sellin, T. (1938). "Culture Conflict and Crime". *American Journal of Sociology*, volym 11, nr 1, s. 97–103.

Stare, J. och Maucort-Boulch, D. (2016). "Odds Ratio, Hazard Ratio and Relative Risk". *Metodoloski Zvezki*, volym 13, nr 1, s. 59–67.

Sveri, B. (1973). "Utlänningars brottslighet. En kriminalstatistisk jämförelse mellan svenska och utländska medborgare". *Svensk Juristtidning*, volym 58, s. 279–310.

van de Werfhorst, H. G. och Heath, A. (2019). "Selectivity of migration and the educational disadvantages of second-generation immigrants in ten host societies". *European Journal of Population*, volym 35, nr 2, s. 347–378.

Zhang, J. och Yu, K. F. (1998). "What's the relative risk? A method of correcting the odds ratio in cohort studies of common outcomes". *JAMA*, volym 280, nr 19, s. 1690–1691.

Åslund, O., Böhlmark, A. och Nordström Skans, O. (2009). *Age at migration and social integration* (Discussion Paper Series No. 4263). Bonn: Institute for the Study of Labor.

Bilageförteckning

Bilaga 1 Inkluderade svenska studier	68
Bilaga 2 Inkluderade nordiska studier	73

Bilaga 1 Inkluderade svenska studier

Tabell 1. Studier om brottslighet

Studie	År för data-insamling	Åldersgrupp	Exponering	Utfall	Studiedesign	Statistisk analys	Resultat presenteras		Inkluderad i texten
							Ojusterade	Justerade	
Enkätstudier									
Ring, 2005:4	1995–2003	15 år	Utländsk bakgrund	Delaktighet i brott	Tvärsnitt	Deskriptiv analys	X		Ja
Svensson 2006:7	1995–2005	15 år	Utländsk bakgrund	Delaktighet i brott	Tvärsnitt	Deskriptiv analys	X		Ja
Ring och Svensson, 2007	1995	15 år	Utländsk bakgrund	Delaktighet i brott	Tvärsnitt	OLS regression		X	Ja
Ring, 2010:6	1995–2008	15 år	Utländsk bakgrund	Delaktighet i brott	Tvärsnitt	Deskriptiv analys	X		Ja
Pauwels och Svensson, 2011	2005	15 år	Utländsk bakgrund	Delaktighet i brott	Tvärsnitt	OLS regression		X	Nej
Ring, 2013:3	1995–2011	15 år	Utländsk bakgrund	Delaktighet i brott	Tvärsnitt	Logistisk regression	X		Ja
Olsson och Fritzell, 2016	2010	15 år	Antal år i Sverige, % utländsk bakgrund på skolnivå	Delaktighet i brott	Tvärsnitt	Flernivåanalys		X	Nej
Frenzel, 2016:21	2015	15 år	Utländsk bakgrund	Delaktighet i brott	Tvärsnitt	Logistisk regression	X	X	Ja
Brå, 2018:15	2017	15 år	Utländsk bakgrund	Delaktighet i brott	Tvärsnitt	Logistisk regression	X	X	Ja

Studie	År för data-insamling	Åldersgrupp	Exponering	Utfall	Studiedesign	Statistisk analys	Resultat presenteras		Inkluderad i texten
							Ojusterade	Justerade	
Registerstudier									
Brå, 2005:17	1997–2001	15–54 år	Utländsk bakgrund	Misstankar	Longitudinell	OLS regression	X	X	Ja
Ring och Svensson, 2007	1990–1997	15–22 år	Utländsk bakgrund	Delaktighet i brott	Longitudinell	OLS regression		X	Nej
von Hofer, 2008	1990–t	15+ år	Utländsk bakgrund	Lagföringar	Tvärsnitt	Deskriptiv analys	X		Nej
Kardell och Carlsson, 2009	2003, 2005	15–54 år 15–79 år	Utländsk bakgrund	Lagföringar	Tvärsnitt	Logistisk regression	X	X	Ja
Brå 2012:15	2003–2006	16–20 år, 21–64 år	Utländsk bakgrund	Återfall i brott (lagföringar)	Longitudinell	Logistisk regression		X	Ja
Malmberg, Andersson, Östh, 2013	1990–2008	Områdes-data	Utländsk bakgrund	Bilbränder	Upprepade tvärsnitt	Panelregression	X	X	Nej
Bäckman, Estrada, Nilsson, 2013	1980–1984, 1990–1994, 1995–1999, 2000–2004	15–19 år	Utländsk bakgrund	Lagföringar	Longitudinell	Logistisk regression	X	X	Ja
Kardell och Martens, 2013	1996–2001	15–54 år	Utländsk bakgrund	Misstankar	Longitudinell	Standardiserad prevalens-/incidens	X	X	Ja
Hällsten M m.fl., 2013	1990–2005	15–31 år	Utländsk bakgrund	Misstankar, lagföringar, fängelse	Longitudinell	OLS regression. Intra-class correlation	X	X	Ja
Beckley, 2013	1996–2003	16–28 år	1. I landet vid väpnad konflikt 2. Antal år m väpnad konflikt 1946–1975	Misstanke om våldsbrott	Upprepade tvärsnitt	Generalized estimating equation m repeated measures	X	X	Ja

Studie	År för data-insamling	Åldersgrupp	Exponering	Utfall	Studiedesign	Statistisk analys	Resultat presenteras		Inkluderad i texten
							Ojusterade	Justerade	
Forts registerstudier									
Grönqvist m.fl. (2015)	1985–2013	15–26 år (7–14 vid bosättning)	Andel flyktinginvandrare i bostadsområdet	Lagföringar, fängelse	Kvasirandomiserad	OLS regression	X	X	Ja
Beckley, 2015	1990–2003	16–20 år	Ålder vid invandring	Misstankar	Syskonstudie	Linear probability. Between-within model	X	X	Ja
Beckley, 2015	1990–2003	16–20 år	1. Svenskt medborgarskap 2. Ursprung (världsregion) 3. HDI ursprungsland	Misstankar	Longitudinell	Överlevnadsanalys, negativ binomial regression		X	Ja
Manhica m.fl., 2016	2004–2012	20–32 år	Flykting el familj t flykting	Lagföringar för narkotikabrott	Longitudinell	Överlevnadsanalys		X	Ja
Noa, 2016	2011–2015	Alla	Utländsk bakgrund	Misstanke om sexuellt ofredande	Tvärsnitt	Deskriptiv analys	X		Ja
Adamson, 2019; Engellau, 2019	2002–2006, 2013–2017	15–44 år	Utländsk bakgrund	Misstankar	Longitudinell	Standardiserad prevalens-/incidens	X	X	Ja

Tabell 2. Studier om särbehandling inom rättskedjan. Exponering är i alla fall utländsk bakgrund.

Studie	År för data-insamling	Åldersgrupp	Utfall	Typ av studie	Studiedesign	Statistisk analys	Resultat presenteras		Inkluderad i texten
							Ojusterat	Justerat	
Pettersson, T. (2005)	2000	16+	1. Narkotikapåverkad eller ej? 2. Kroppsvisiteras? 3. Har narkotika på sig?	Registerstudie	Tvärsnitt	Logistisk regression	x	x	Ja
Kardell, 2006	2003	16+ år	1. Åtgärd: Åtal, åtalsunderlåtelse, strafföreläggande. 2. Val av påföljd: fängelse eller ej	Registerstudie	Tvärsnitt	Logistisk regression	x	x	Ja
Pettersson (2006)	1998–2000	16+	Graden av ingripande, Lagföringar och påföljd (fängelse)	Registerstudie	Tvärsnitt	Logistisk regression	x	x	Ja
Shannon (2006)	1997–2001	15–20	Institutionalisering med särskilt noggrann tillsyn, institutionsvistelsernas längd	Registerstudie	Tvärsnitt	Deskriptiv analys	x		Nej
Brå, 2008:4	Oklart	Alla	Uppfattad diskriminering (advokater och åklagare)	Enkätstudie	Tvärsnitt	Deskriptiv analys	x		Nej
Dahlbäck, 2009	Oklart	18–50 år (svarande)	Val att anmäla vid brottsut-satthet	Enkätstudie	Retrospektiva frågor	Logistisk regression	x	x	Ja
Kardell och Bergqvist, 2009	2003	16+ år	Misstanke leder till åtgärd eller läggs ner	Registerstudie	Tvärsnitt	Logistisk regression		x	Ja
Jansson (2018)	2008–2012	15+	Fängelsedom	Registerstudie	Tvärsnitt	Linjär regression, difference-in-discontinuity design	x	x	Ja

Studie	År för data-insamling	Åldersgrupp	Utfall	Typ av studie	Studiedesign	Statistisk analys	Resultat presenteras		Inkluderad i texten
							Ojusterat	Justerat	
Forts. särbehandling									
Brå, 2019:9	2016	16+ år	Misstanke om våldtäkt leder till åtal samt lagföring. Utredningsinsatser.	Registerstudie, dokumentstudie	Tvärsnitt	Deskriptiv analys, logistisk regression	x	x	Ja
Lainpelto och Bisso (2019)	2013, 2015, 2017	15–17 år	1. Den misstänktes trovärdighet. 2. Lagföringar samt analys av domskäl (2017)	1. RCT 2. Registerstudie, dokumentstudie	Tvärsnitt	Deskriptiv analys	x	Ej rel för RCT	Ja

Bilaga 2 Inkluderade nordiska studier

Tabell 1. Studier om brottslighet

Studie	År för data- insamling	Åldersgrupp	Exponering	Utfall	Studiedesign	Statistisk analys	Resultat presenteras		Inkluderad i texten
							Ojusterade	Justerade	
Enkätstudier									
Norge									
Øia 2005	2002	13–19 år	Utrikesfödd eller barn till utrikesfödd	Brottsdeltagande	Tvärsnitt	Deskriptiv analys	X		Ja
Øia 2007	2006	17–19 år	Utrikesfödd eller barn till utrikesfödd	Brottsdeltagande	Tvärsnitt	Deskriptiv analys	X		Ja
Øia 2012	2012	14–19 år	Utrikesfödd eller barn till utrikesfödd	Brottsdeltagande	Tvärsnitt	Deskriptiv analys	X		Ja
Andersen och Bakken 2015	2015	14–19 år	Utrikesfödd eller barn till utrikesfödd	Brottsdeltagande	Tvärsnitt	Deskriptiv analys	X		Ja
Bakken, 2018	2018	14–19 år	Utrikesfödd eller barn till utrikesfödd	Brottsdeltagande	Tvärsnitt	Deskriptiv analys	X		Ja
Danmark									
Balvig, 2006	2005	14–15 år	Utrikesfödd	Brottsdeltagande	Tvärsnitt	Deskriptiv analys	X		Ja
Gabrielsen, 2007	2006	13–16 år	Utländsk bakgrund	Brottsdeltagande	Tvärsnitt	Deskriptiv analys	X		Nej

Studie	År för data-insamling	Åldersgrupp	Exponering	Utfall	Studiedesign	Statistisk analys	Resultat presenteras		Inkluderad i texten
							Ojusterade	Justerade	
Forts. enkätstudier									
Nielsen, Sørensen och Osmeck, 2010	2010	15–24 år	Icke-västlig bakgrund	Brottsdeltagande	Tvärsnitt	Deskriptiv analys	X		Ja
Balvig, 2011	2010	14–15 år	Utrikesfödd	Brottsdeltagande	Tvärsnitt	Deskriptiv analys	X		Ja
Pedersen och Lindstad, 2011	2010	13–16 år	Utrikesfödd eller barn till utrikesfödd	Brottsdeltagande	Tvärsnitt	Logistisk regression	X	X	Ja
Ottosen m.fl., 2010	2009	15 och 19 år	Utländsk bakgrund	Brottsdeltagande	Tvärsnitt	Deskriptiv analys	X		Ja
Ottosen m.fl., 2014	2013	15 och 19 år	Utländsk bakgrund	Brottsdeltagande	Tvärsnitt	Deskriptiv analys	X		Ja
Liversage och Præstgaard Christensen, 2017	2013	18 år	Utländsk bakgrund	Brottsdeltagande	Tvärsnitt	Deskriptiv analys	X		Ja
Ottosen m.fl., 2018	2017	15 och 19 år	Utländsk bakgrund	Brottsdeltagande	Tvärsnitt	Deskriptiv analys	X		Ja
Finland									
Salmi, Kivivuori och Aaltonen, 2015	2012	12–13 år	Utländsk bakgrund	Brottsdeltagande	Tvärsnitt	Logistisk regression	X	X	Ja
Registerstudier									
Norge									
Skarøhamar 2006	1992–2001	15–24 år	Icke-västlig bakgrund	Uppklarade misstankar	Longitudinell	Logistisk regression	X	X	Ja
Hustad, 2007	1998–2002	15–59 år	Icke-västlig bakgrund	Lagförda samt åtalsunderlåtselse	Tvärsnitt	Deskriptiv analys	X		Nej
Evensen, 2009	1997–2005	13–20 år	Utrikesfödd eller barn till utrikesfödd	Uppklarade misstankar	Longitudinell	Logistisk regression	X	X	Ja

Studie	År för data-insamling	Åldersgrupp	Exponering	Utfall	Studiedesign	Statistisk analys	Resultat presenteras		Inkluderad i texten
							Ojusterade	Justerade	
Forts. registerstudier									
Skarðhamar, Thorsen och Henriksen 2011	2001–2004	Alla	Utrikesfödd eller barn till utrikesfödd	uppklarade misstankar, lagföringar, samt påföljd	Longitudinell	Logistisk regression	X	X	Ja
Saetre och Grytdal 2011	2010	Alla	Utländsk bakgrund	Anmälningar av våldtäkt/våldtäktsförsök	Tvårsnitt	Deskriptiv analys	X		Ja
Nygaard Andersen och Skarðhamar, 2012	1992–2007	15–50 år	Ålder vid invandring	Uppklarade misstankar	Longitudinell	Logistisk regression	X	X	Ja
Mohn m.fl., 2014; Mohn och Ellingsen, 2016	2010	Alla	Ej folkbokförd	Uppklarade misstankar	Tvårsnitt	Deskriptiv analys	X		Ja
Andersen och Komstad, 2017	1993–2014	18+ år	Antal år i Norge	Uppklarade misstankar	Longitudinell	Linjär regression	X	X	Ja
Holtmark och Mohn 2017	2010–2013, 1992–2015	15+år	Utrikesfödd eller barn till utrikesfödd	Uppklarade misstankar	Longitudinell, upprepade tvårsnitt	Linjär regression	X	X	Ja
Danmark									
Stevens, 2005	1985–2001	15–31	Utländsk bakgrund	Lagföringar	Longitudinell	Överlevnadsanalys		X	Ja
Danmarks Statistik, 2007	2005	15–79	Utländsk bakgrund	Lagföringar	Tvårsnitt	Standardisering	X	X	Nej
Danmarks Statistik, 2008	2007	15–79	Utländsk bakgrund	Lagföringar	Tvårsnitt	Standardisering	X	X	Nej
Tranæs, 2008	2000–2004	19, 24, 29 år	Ursprungsland	Lagföringar för egendomsbrott	Longitudinell	Poissonregression		X	Nej
Danmarks Statistik, 2009	2008	15–79 år	Utrikesfödd eller barn till utrikesfödd	Lagföringar	Tvårsnitt	Standardisering	X	X	Ja

Studie	År för data-insamling	Åldersgrupp	Exponering	Utfall	Studiedesign	Statistisk analys	Resultat presenteras		Inkluderad i texten
							Ojusterade	Justerade	
Forts. registerstudier									
Danmarks Statistik, 2010	2009	15–79 år	Utrikesfödd eller barn till utrikesfödd	Lagföringar	Tvärsnitt	Standardisering	X	X	Nej
Andersen och Tranaes 2011	1990–2006	15–45 år	Utrikesfödd eller barn till utrikesfödd	Lagföringar	Upprepade tvärsnitt	Logistisk regression	X	X	Ja
Danmarks Statistik, 2011	2010	15–79 år	Utrikesfödd eller barn till utrikesfödd	Lagföringar	Tvärsnitt	Standardisering	X	X	Nej
Danmarks Statistik, 2012	2011	15–79 år	Utrikesfödd eller barn till utrikesfödd	Lagföringar	Tvärsnitt	Standardisering	X	X	Nej
Piil Damm och Dustmann, 2012	1987–2012	15–21 år	Ungdomsbrottslighet i bostadsområdet	Lagföringar	Longitudinell, kvasirandomiserad	OLS regression	X	X	Ja
Danmarks Statistik, 2013	2012	15–79 år	Utrikesfödd eller barn till utrikesfödd	Lagföringar	Tvärsnitt	Standardisering	X	X	Nej
Danmarks Statistik, 2014	2013	15–79 år	Utrikesfödd eller barn till utrikesfödd	Lagföringar	Tvärsnitt	Standardisering	X	X	Ja
Danmarks Statistik, 2015	2014	15–79 år	Utrikesfödd eller barn till utrikesfödd	Lagföringar	Tvärsnitt	Standardisering	X	X	Ja
Andersen och Tranæs, 2015	1993–2011	18–20, 15–45 år	Icke-västlig utrikesfödd eller barn till utrikesfödd	Lagföringar	Upprepade tvärsnitt		X	X	Ja
Danmarks Statistik, 2016	2015	15–79 år	Utrikesfödd eller barn till utrikesfödd	Lagföringar	Tvärsnitt	Standardisering	X	X	Nej
Webb m.fl., 2016	1996–2012	15–31 år	Ursprungsregion	Lagföringar	Longitudinell	Poissonregression	X	X	Ja

Studie	År för data-insamling	Åldersgrupp	Exponering	Utfall	Studiedesign	Statistisk analys	Resultat presenteras		Inkluderad i texten
							Ojusterade	Justerade	
Forts. registerstudier									
Pedersen och Tambour Jørgensen, 2017	2006, 2010, 2014	10–17 år	Utrikesfödd eller barn till utrikesfödd	Misstankar	Upprepade tvärsnitt	Deskriptiv	X		Ja
Pedersen och Tambour Jørgensen, 2017	2006–2013	10–17 år	Utrikesfödd eller barn till utrikesfödd	Misstankar	Longitudinell	Logistisk regression	X	X	Ja
Danmarks Statistik, 2017	2015	15–79 år	Utrikesfödd eller barn till utrikesfödd	Lagföreningar	Tvärsnitt	Standardisering	X	X	Ja
Danmarks Statistik, 2018	2017	15–79 år	Utrikesfödd eller barn till utrikesfödd	Lagföreningar	Tvärsnitt	Standardisering	X	X	Ja
Finland									
Lehti 2015	2009–2012	Alla	Ej folkbokförd	Misstankar	Tvärsnitt	Deskriptiv analys	X		Ja
Niemi (red), 2018	2017	Alla	Utrikesfödd, ej folkbokförd	Misstankar	Tvärsnitt	Deskriptiv	X		Ja
Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti, 2017	2016	Alla	Utrikesfödd, ej folkbokförd	Misstankar	Tvärsnitt	Deskriptiv	X		Ja
Länderkomparativa									
Kardell och Carlsson, 2008	2005	15–79 år	Utrikesfödd eller barn till utrikesfödd	Lagföreningar	Tvärsnitt	Logistisk regression	X		Ja
Kardell och Carlsson, 2009	2005	15–79 år	Utrikesfödd eller barn till utrikesfödd	Lagföreningar	Tvärsnitt	Logistisk regression	X	X	Ja
Skarðhamar, Aaltonen och Lehti 2014	2008–2009 (NO), 2010–2011 (FI)	15–64 år	Ursprungsland (utrikesfödda)	Misstankar	Tvärsnitt	Logistisk regression, case-control (FI)	X	X	Ja

Tabell 2. Studier om särbehandling inom rättskedjan. Exponering är i alla fall utländsk bakgrund.

Studie	År för data-insamling	Åldersgrupp	Utfall	Typ av studie	Studiedesign	Statistisk analys	Resultat presenteras		Inkluderad i texten
							Ojusterat	Justerat	
Egharevba, 2018 (FI)	2013–2015	Ej definierat	Inställning o erfarenhet av polisen	Enkät-/intervjustudie	Tvärsnitt	Faktoranalys	X		Ja
Kyvsgaard, 2017 (DK)	2010–2015	15–79 år	Lagföring samt påföljd	Registerstudier	Tvärsnitt	Deskriptiv	X		Ja

En huvuduppgift för Brå är att ta fram fakta och sprida kunskap om brottslighet, brottsbekämpning och brottsförebyggande arbete. Den här promemorian är en kartläggande litteraturoversikt där Brå har sammanställt svenska och nordiska kvantitativa studier som berör skillnader i brottslighet mellan personer med inhemsk bakgrund och personer med bakgrund i andra länder samt studier som behandlar särbehandling inom rättskedjan.

Litteraturoversikten bygger på en systematisk genomgång av befintlig litteratur på området från 2005 och framåt. Syftet med översikten är att undersöka omfattningen och karaktären på den forskning och utredningsverksamhet som hittills bedrivits på dessa två områden och att översiktligt sammanfatta resultaten. Genom att systematiskt gå igenom tidigare litteratur kan kunskapsluckor lättare identifieras, vilket i sin tur främjar design och planering av framtida studier.

Brottsförebyggande rådet

BOX 1386 / TEGNÉRGATAN 23, SE-111 93 STOCKHOLM

TELEFON +46 (0)8 527 58 400 ▪ FAX +46 (0)8 411 90 75 ▪ E-POST INFO@BRA.SE ▪ WWW.BRA.SE